

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Martin Šálek

Dějiny školství v obci Břest

Olomouc, 2018

Vedoucí práce: PhDr. Jitka PLISCHKE, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Dějiny školství v obci Břest“ vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Jitky Plischke, Ph.D., a výhradně s použitím literatury a zdrojů uvedených v seznamu literatury a zdrojů.

V Olomouci dne 11. 12. 2018

.....

Martin Šálek

Poděkování

Rád bych poděkoval paní PhDr. Jitce Plischke, Ph.D., za vedení mé práce, její cenné rady a osobitý přístup, které mi při konzultacích jako vedoucí bakalářské práce poskytla. Chtěl bych také poděkovat lidem, kteří mi byli na blízku a jakkoliv mi pomohli, ať už psychicky či instrumentálně. Velké díky patří především mé rodině, která mi umožnila studium na vysoké škole.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Obec Břest	8
1.1 Charakteristika obce	8
1.2 Symboly obce	9
1.3 Historie obce	9
1.4 Významné osobnosti obce	15
2 Historie školství v obci Břest.....	16
2.1 Počátky školství v Břestě	16
2.2 Školství v Břestě v období 19. století.....	17
2.3 Národní škola v Břestě (1904–1924)	18
2.3.1 Škola v období 1904–1913.....	18
2.3.2 Škola v období I. světové války (1914–1918).....	20
2.3.3 Škola v období počátku I. republiky (1918–1923).....	21
2.4 Obecná a Měšťanská škola v Břestě (1924–1930).....	23
2.4.1 Škola v období 1924–1926.....	23
2.4.2 Škola v období 1927–1930.....	25
2.5 Obecná a újezdní měšťanská škola v Břestě (1931–1948)	26
2.5.1 Škola v období 1931–1938.....	26
2.5.2 Škola v období II. světové války (1939–1945)	27
2.5.3 Škola v období po konci II. světové války (1945–1948)	28
2.6 Národní škola a Střední škola v Břestě (1948–1953).....	29
2.6.1 Škola v období 1948–1953.....	29

2.7 Osmiletá střední škola v Břestě (1953–1960)	31
2.7.1 Škola v období 1953–1960	31
2.8 Základní devítiletá škola v Břestě (1961–1979)	33
2.8.1 Škola v období 1961–1967	33
2.8.2 Škola v období 1968–1979	34
2.9 Základní škola Břest (1980 – současnost).....	35
2.9.1 Škola v období 1980–1988	35
2.9.2 Škola v období 1989–2016.....	37
2.9.3 Škola v roce 2018	39
2.10 Mateřská škola v Břestě	40
3 Vývoj a proměny školství v obci Břest v čase	42
3.1 Analýza proměn na úrovni státu a jejich vliv na elementární školství v Břestě	42
3.2 Analýza struktury a podoby elementárního školství v Břestě v jednotlivých obdobích..	44
3.3 Analýza vývoje Mateřské školy v Břestě.....	46
ZÁVĚR	48
Seznam použitých zkratk	50
Seznam použité literatury a zdrojů.....	51
Seznam příloh	53

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybral „Dějiny školství v obci Břest“. Obec Břest je malá hanácká vesnice, nacházející se nedaleko Kroměříže. V této vesnici jsem se narodil, vyrůstal a dodnes zde žiji. Váže mě k ní osobní pouto a nedám na ni dopustit. Nejen já, ale i členové mé širší rodiny zde žijí řadu let a jsou dokonce absolventy břestských škol. I to mě vedlo k důvodům, proč jsem se rozhodnul zvolit toto téma bakalářské práce. Jakožto občan Břestu, který zde má hluboké kořeny a bývalý žák břestské mateřské i základní školy mám přehled o životě ve vesnici, ale i o dění na půdě těchto škol. Téma práce navíc spojuje dvě mi blízké věci, a to sice dějiny a mou rodnou ves.

V minulosti v roce 2004 vyšla jedna kniha, která se zabývá problematikou proměn školství v obci Břest. Vznik této publikace iniciovala tehdejší starostka obce paní Marie Zavadilová. Kniha s názvem Školní léta v Břestě popisuje vývoj školství od jeho počátků až do raných let 21. století. Obsah knihy je však věnován především občanům Břestu a absolventům zdejších škol, tomu odpovídá i forma, kterou je kniha psána. Kniha často zmiňuje souvislosti a fakta, jež jsou pro čtenáře, kteří nepocházejí z Břestu, mnohdy nicneříkající. Přínos své práce proto vidím hlavně v tom, že reflektuje historii školství v této obci více obecněji s ohledem na historický vývoj celé společnosti a školství v českých zemích, a tak aby byl její finální výstup srozumitelný i lidem, kteří neměli možnost blíže nahlédnout a účastnit se života v Břestě.

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat vznik a historický vývoj školství na území obce Břest. Dalším cílem je zaměřit se na významné historické události nejen ve vesnici, ale také na úrovni státu a v celém světě a analyzovat a interpretovat jejich vliv na fungování břestských škol. K dosažení všech těchto cílů je třeba analýza a srovnávání veškerých dostupných historických pramenů.

Práce je rozdělena na několik kapitol a podkapitol. Obsahem první kapitoly je charakteristika obce Břest, v jednotlivých podkapitolách dochází k popisu samotné vesnice, symbolů obce, stručnému shrnutí historie obce, a nakonec výčtu všech významných obyvatel Břestu.

Druhá kapitola se zabývá vývojem školství. Její první podkapitola popisuje počátky školství na území obce Břest a existenci první školy. Druhá podkapitola líčí fungování břestské školy v období 19. století. Další následující podkapitoly jsou pak pojmenovány podle toho, jak se školy v Břestě v jednotlivých obdobích jmenovaly. Jedná se tedy o podkapitulu s názvem

Národní škola v Břestě, která popisuje břestskou základní školu od roku 1904, v období první světové války až do období první republiky. Dále Obecná a Měšťanská škola v Břestě, které zde fungovaly v meziválečném období. Obecná a újezdni měšťanská škola v Břestě, název školy před začátkem a v průběhu II. světové války. Po nastolení komunismu v roce 1948 byla škola rozdělena a přejmenována na národní a střední školu. Později však byla opět spojena v Osmiletou střední školu v Břestě. Posléze v roce 1961 byla škola přejmenována na Základní devítiletou školu v Břestě. Koncem 20. století v roce 1980 byl název školy změněn do podoby, kterou nese dodnes, a to sice Základní škola v Břestě. Jmenované podkapitoly jsou dále rozděleny do oddílů na kratší časové úseky. Závěrečná samostatná podkapitola je věnována vzniku a vývoji Mateřské školy v Břestě.

Třetí kapitola je shrnutím celého vývoje a všech proměn, jimiž školství v Břestě prošlo od svého počátku až dodnes. Celá kapitola je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola obsahuje analýzu změn na úrovni státu, jež ovlivnily chod břestského elementárního školství. Druhá podkapitola analyzuje struktury a podoby elementárního školství v Břestě v jednotlivých obdobích. Poslední třetí podkapitola je analýzou vývoje Mateřské školy v Břestě.

Při zpracovávání bakalářské práce byla využita přímá metoda, metoda bádání v archiváliích Státního okresního archivu v Kroměříži, dále rešerše a komparace dostupných publikací a materiálů.

Nejužitečnějším zdrojem informací, se kterým jsem v průběhu pracoval, byly především kroniky – kroniky obce Břest, farní kroniky a kroniky břestských škol. Všechny tyto archiválie shromažďuje Státní okresní archiv v Kroměříži. Pracoval jsem mimo jiné také se sekundárními zdroji, mezi které patřily nejrůznější publikace shrnující informace o historii obce a škol v Břestě a také ty, které popisují vývoj pedagogiky a školství na celém českém území.

Před započítím čtení této práce je důležité upozornit na problém týkající se skloňování podstatného jména Břest, přesněji 6. pádu jednotného čísla. V průběhu psaní této práce jsem zjistil, že panují nejasnosti o tom, zda je správné užívat tvar slova v Břestu nebo v Břestě. Označení v Břestě je nejspíš ovlivněno místním hanáckým nářečím. Zatímco varianta v Břestu, je gramaticky správněji. Jelikož mně osobně je bližší a s ohledem na to, že v kronikách, na razítcích škol a názvech publikací se objevuje právě označení v Břestě, rozhodl jsem se užívat v průběhu práce právě tento výraz. Chápu, že to může být matoucí, věřte však, že v Břestě mezi jeho občany neexistuje žádná jiná správná varianta než právě tato.

1 Obec Břest

1.1 Charakteristika obce

Obec Břest se nachází ve Zlínském kraji, přibližně 7 kilometrů od města Kroměříž. Leží ve výšce 198 m nad hladinou moře, v nížinné oblasti Hané, která je známá svou významnou zemědělskou činností, kroji a lidovými zvyky. Katastr obce se rozléhá na okraji širokého údolí nivy vodních toků Moravy, Malé Bečvy a Moštěnky.¹

Okolí obce je typické rovinnou krajinou. Půda je zde velmi úrodná. V jejím podloží se nacházejí hluboké nánosy štěrkopísku, na nichž je dávnými a dlouhověkými záplavami nanesen půdní typ zvaný nivní půda, která je velmi přínosná pro zemědělskou činnost. Štěrkopísky jsou zdrojem podzemní pitné vody, která je u Břestu zachycována a rozváděna až do blízkých měst Kroměříže a Chropyně.²

Břest spadá to správního obvodu obce s pověřeným obecním úřadem v Hulíně a do správního obvodu obce s rozšířenou působností Kroměříž. Rozloha Břestu činí 1083 ha, kterou k datu 31. 12. 2017 obývalo 918 obyvatel, z toho 461 mužů a 457 žen. Průměrný věk občanů obce k datu 31. 12. 2017 činil 42,7 let.³

Obec má velmi dobrou dopravní dostupnost, která souvisí s jeho výhodnou polohou. Leží na hlavní železniční tepně z Přerova do Břeclavi a na silnici I. tř. č. 55 mezi městy Hulín a Přerov. Nedaleko obce leží také dálnice D1.⁴

V obci se nachází základní a mateřská škola, zřizovatelem obou škol je obec Břest. Mimo jiné je ve vesnici knihovna, pošta, kulturní dům, Sportcentrum, Sportovní areál Rajčuda, hasičská zbrojnice, několik obchodů a firem a v budově místního Domova pravidelně ordinuje praktický lékař. Na návsi se pak nachází obecní úřad.

---

¹ Obec Břest: Historie obce Břest. *Oficiální stránky obce Břest* © 2018 [online]. [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://www.obec-brest.cz/historie/historie/>.

² ŠUBERT, Josef. *Dědina jménem Břest: příběh hanácké vesnice*. Břest: Místní národní výbor, 1981, str. 1–2.

³ Břest (okres Kroměříž): Vybrané údaje za obec. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 31. 12. 2017 [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

⁴ HANÁKOVÁ, Jana. *Program rozvoje obce Břest*. Bakalářská práce. Zlín, 2011. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Ing. Jiří Macháček, str. 57–59.

1.2 Symboly obce

Znak obce Břest tvoří v červeném štítu stříbrná špice, v ní vykořeněný listnatý strom jilm, též zastarale zvaný břest (viz příloha č. 1). Stromy jilmu se v minulosti hojně vyskytovali na území obce Břest, a proto je od něj odvozen i název obce. Součástí znaku je také v červených polích po jedné stříbrné svatojakubské mušli, které jsou atributem sv. Jakuba Většího, patrona břestského kostela. Barva červeno-bílá pak připomíná nejdelšího vlastníka obce, tedy Arcibiskupství olomoucké, které bylo jeho správcem od roku 1615 až do roku 1848.⁵

Vlajka obce je tvořena třemi svislými pruhy, červeným, bílým a červeným. V bílém poli je umístěn vykořeněný listnatý strom jilmu v přirozených barvách (viz příloha č. 2). Roku 1998 byl během tradiční břestské poutě do Křtin posvěcen slavnostní prapor obce. Tradice břestské pouti do Křtin mimochodem trvá nepřetržitě od roku 1793 až do současnosti.⁶

1.3 Historie obce

Pravěké a raně středověké osídlení

Jak dokládají archeologické nálezy v okolí Břestu, k četnému osídlování území obce docházelo již v průběhu pravěku. Nejstarší stopy života, zachycené na katastru obce, sahají na sklonek mladší a do průběhu pozdní doby kamenné (neolitu a eneolitu), jedná se tedy o období 4000–3000 před naším letopočtem (dále jen př. n. l.).⁷

Další stopy pravěkého osídlení nalezené v jižní části katastru obce pochází z průběhu mladší a pozdní doby bronzové. Fragmenty pocházející z tohoto období náleželi lidu lužických popelnicových polí (konec 2. tisíciletí a počátek 1. tisíciletí př. n. l.). Ze stejné lokality poté pochází i fragmenty keramiky, dokazující osídlení území Břestu v době římské a období stěhování národů.⁸

---

⁵ AUGUSTIN, Josef. Velká encyklopedie měst a obcí ČR. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001. ISBN 80-901534-1-0, str. 71–72.

⁶ Obec Břest: Historie obce Břest. *Oficiální stránky obce Břest* © 2018 [online]. [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.obec-brest.cz/historie/historie/>.

⁷ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 8–10.

⁸ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 8–10.

Stopy staroslovanského osídlení ze 7. až 9. století v podobě keramických střepů byly zachyceny povrchovými nálezy v severní a jižní části katastru. V centru obce pak byla během rozšiřování inženýrských sítí nalezena část keramiky, datovaná do vrcholného období středověku.⁹

Území Břestu bylo v průběhu pravěku a raného středověku intenzivně osidlováno především proto, že se nacházelo v prostoru tehdejších významných komunikačních a obchodních tras, spojujících důležitá centra Pomoraví.¹⁰

První písemné zmínky

První písemné zmínky o Břestu se objevily přibližně ve 12. století. Písemné zprávy a orientace v nich ovšem provází nepřesnosti a komplikace. Většina pramenů z této doby byla majetkové povahy, přičemž ani ve středověku nebyly ojedinělé snahy falšovat nebo doplňovat účelově některé úřední doklady. Obec byla navíc v daných pramenech, z důvodu používání více jazyků, uváděna pod výčtem mnoha různých názvů jako je: Brist, Briezt, Priezt, Prist, Prizt, Brsiest nebo Priezt. Dnešní podoba názvu obce Břest se pak ustálila na přelomu 16. a 17. století.¹¹

Přesto, že existují ohledně tohoto dokumenty určité nepřesnosti, první písemná zmínka o obci pochází z roku 1131 a to ve známé listině olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka. Další zcela jednoznačná zmínka o obci Břest pak pochází z výpisu listiny olomouckého biskupa Roberta z roku 1220, kde je uvedena v soupisu desátků postoupených ve prospěch velehradského klášteřa.¹²

Obec v tomto období často měnila své vlastníky a pány. To se dělo až do roku 1615, kdy Břest odkoupil olomoucký biskup kardinál František Dietrichstein. V církevním majetku pak zůstala vesnice jako součást chropyňského panství až do roku 1848.¹³

---

⁹ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 8–10.

¹⁰ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 8–10.

¹¹ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 10–11.

¹² CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 14.

¹³ PEŘINKA, František: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres I. část*. Moravské akciové tiskárny, Brno 1911. ISBN: 978-80-86347-67-7, str. 296–300.

Období třicetileté války a období po jejím konci

Tak jako řady okolních obcí, i Břestu se dotkla třicetiletá válka, ta probíhala v letech 1618–1648. Naneštěstí vesnici nezasáhla nijak významným způsobem. Snad jedinou nejhorší událostí této doby byl v roce 1620 vpád Valachů, při kterém došlo ke zboření místního kostela a fary.¹⁴

Po třicetileté válce vedli břestští sedláci z důvodu nespokojenosti proti šlechtě a církvi několikrát nepokoje a selské bouře. Tyto projevy nespokojenosti poddaných, nejen na území Břestu, ale také ve většině českých zemí postupem vedly až ke vzniku robotního patentu vydaného roku 1775.¹⁵

Události po revolučním roce 1848

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství. Tím se postavení rolníků, nejenom v Břestě, značně zlepšilo. Jelikož většina půdy byla majetkem vrchnosti, bylo ji třeba nejprve spolu s robotními povinnostmi vykoupit. Po zrušení roboty zaplatila většina rolníků v obci Břest částku ihned, namísto 20 ročních splátek. Což svědčí o postavení břestských rolníků a jejich životní úrovni.¹⁶

I. Světová válka

Po celém světě se 28. června 1914 rozlétla zpráva o vraždě císařské výsosti arcivévodky Františka Ferdinanda a vévodkyně Žofie v Sarajevě, což předznamenalo začátek první světové války. Jelikož se na území Břestu neodehrávaly žádné boje, můžeme říci, že obec zasáhla pouze nepřímo. Přesto se na životě břestských občanů určitým způsobem podepsala. V obci probíhaly vlastenecké sbírky kovů. Vojenská správa žádala pro vojenské účely měděné části hromosvodů, které musely být po celé vesnici odstraněny a nahrazeny zinkovými. Dne 26. února 1917 byla také nařízena rekvizice zvonů a z obce byl odvezen zvon sv. Jakuba. Na frontu bylo odvedeno mnoho břestských občanů, celkem 219 mužů a chlapců, z toho 17 se jich již domů z front

---

¹⁴ PEŘINKA, František: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres I. část.* Moravské akciové tiskárny, Brno 1911. ISBN: 978-80-86347-67-7, str. 301.

¹⁵ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest.* Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 15.

¹⁶ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest.* Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 17.

nevrátilo¹⁷. Na vojenskou službu mimo jiné nastoupil i tehdejší učitel břestské národní školy Hýža, který se roku 1916 dostal do ruského zajetí.¹⁸

Období I. republiky

Konec I. světové války a s tím spojený vznik samostatného státu 28. října 1918 byl velkou událostí pro celou obec a celé Československo. Dokazuje to zápis z tehdejší školní kroniky: „*Den 28. října zůstane navždy památným dnem v dějinách českého národa. V ten den prohlášen byl samostatný československý stát. Český národ dosud zotročovaný a utlačovaný, jest svobodný, samostatný, neodvislý. Konečně po 3 staletích roztrhl pouta kterými poutala jej moc cizácká.*“¹⁹ Probíhaly veřejné oslavy, později 19. dubna byla dokonce před kostelem vysázena lípa svobody. Dne 1. května se konala další slavnost, kdy byly vysázeny dvě lípy – „Masarykova lípa“ a „Komenského lípa“. Velká slavnost se konala i u příležitosti volby prvního prezidenta T. G. Masaryka. Roku 1930 došlo na počest TGM ke stavbě jeho pomníku před budovou školy v Břestě.²⁰

V třicátých letech 20. století dopadly na Břest důsledky hospodářské krize, z toho důvodu došlo na začátku 30. let k poklesu řepné plochy (pokles až o 40 %), k poklesu cen dobytka (3–4 Kč za 1 kilogram váhy). Jediné obilí se udrželo na původní výši (150 Kč za 1 kilogram pšenice).²¹

Dominantní postavou tehdejšího politického dění, a to nejen Břestu, byl v období první republiky břestský rodák Jakub Janovský, jeden ze zakladatelů Svazu lidových občin domkařů a chalupníků. Ten byl od roku 1925 na 4 roky poslancem a od roku 1935 dokonce senátorem Národního shromáždění za Československou stranu lidovou.²²

II. světová válka a období po jejím konci

Začátek II. světové války, okupace Československa a příchod Němců do Břestu předznamenal příchod těžkých časů pro břestské občany. Ihned poté, co Němci přišli do vesnice, občané museli odevzdat veškeré střelné zbraně. Celkem bylo v obci zabaveno šest

---

¹⁷ ŠUBERT, Josef. *Dědina jménem Břest: příběh hanácké vesnice*. Břest: Místní národní výbor, 1981, str. 11.

¹⁸ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 39–40.

¹⁹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

²⁰ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 40.

²¹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

²² CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 26.

brokovnic a jedna kulovnice. Společensko-kulturní život v obci upadal, byly zakázány veškeré taneční zábavy, Němci ukončili činnost Sokolu a veškerý jeho majetek zabavili.²³

Vlivem války stouply ceny potravin. Již v roce 1939 stouply ceny až o 15 %, v dubnu roku 1941 stouply ceny znovu. Například cena sádla byla dokonce až o 100 % vyšší. Kromě toho lidé museli poskytovat odvody potravin pro armádu. Pro válečné účely museli lidé odvádět také papír, železo nebo povozy. V dubnu 1942 přišlo nařízení okresního úřadu odevzdat z obce zvony. Obec tak odevzdala čtyři zvony o celkové hmotnosti 1371 kg.²⁴ Během války byli dokonce z obce do koncentračního tábora odvezeni čtyři občané a na nucené práce do Německa odvedeno 12 chlapců.²⁵

Dá se říct, že Břest se významně zapsal do historie druhé světové války. Odehrála se zde jedna z posledních a nejurputnějších bitev vůbec, která je známa pod názvem „Bitva o Břest“. Jedním z důvodů, proč se poslední střety II. světové války odehrávaly zrovna v této vesnici, bylo také to, že obec tvoří, díky své výhodné poloze, dva kilometry táhnoucí se překážku na cestě z Kroměříže k Přerovu. Němci zde proto dlouho odráželi útoky 4. úderného praporu 4. přerovské divize prvního čsl. armádního sboru, aby umožnili odsun svých ustupujících vojsk.²⁶

Přesto že německá vojska byla v jednoznačné převaze až 3:1, obec Břest se jim nepodařilo udržet a osvobozená vojska je tak donutila k ústupu. Boje trvaly od čtvrtého do sedmého května. Historické prameny dokládají, že se bojovalo o každý dům. Prudké boje si vyžádaly mnoho obětí na obou stranách, mluví se o více než stovce padlých nebo raněných vojáků. Mnoho domů a statků bylo těžce poškozeno nebo vyhořelo. Těžce poškozena byla také budova školy, která měla rozbitá všechna okna. Zničená byla i kostelní věž, jež byla, z důvodu přítomnosti kulometního hnízda a odstřelovačů, dělostřelecky bombardována.²⁷

Jak uvádí břestská kronika obce: „*V úterý 8. května v 11 hodin večer se skončila druhá světová válka. Boj skončil na hanáckých rovinách a na barikádách Prahy. Na oslavu byly po*

---

²³ KOLOMAZNÍKOVÁ, Lucie. *Dějiny obce Břest v první polovině 20. století* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2018-05-15]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/9v79p1/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jana Burešová, CSc., str. 32.

²⁴ KOLOMAZNÍKOVÁ, Lucie. *Dějiny obce Břest v první polovině 20. století* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2018-05-15]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/9v79p1/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jana Burešová, CSc., str. 32.

²⁵ ŠUBERT, Josef. *Dědina jménem Břest: příběh hanácké vesnice*. Břest: Místní národní výbor, 1981, str. 12.

²⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-a 15, inv. č. 1a, Pamětní kniha obec Břest 1880–1961.

²⁷ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-a 15, inv. č. 1a, Pamětní kniha obec Břest 1880–1961.

celou hodinu od jedenácti do půlnoci vystřelovány Rudou armádou barevné rakety za hřmění dělových salv, neboť nastal opět mír.“²⁸

Po skončení války se život v obci vracel do starých kolejí jen velmi pomalu. Občané Břestu začali opravovat své domy a škody vzniklé na jejich majetku. Lidé se také pokoušeli znovu podnikat. Mnohým z nich však zkřížily cestu plány Komunistické strany Československa (dále jen KSČ), která se stala po roce 1948 jedinou politickou stranou uznanou státem. Nastalo znárodnování a kolektivizace.²⁹

Také spouště břestským rodákům byl znárodněn majetek. Jednotné zemědělské družstvo (dále jen JZD) v Břestě zabralo pro své účely i objekt zdejšího kláštera. Nastolení komunistického režimu a jeho uplatňování v obci sebou neslo během následujících let řadu konfliktů mezi místními občany.³⁰

Události po roce 1989

Po samotové revoluci 17. listopadu 1989 došlo k pádu komunistického režimu. Skončila vláda jedné strany, nastal konec diskriminace náboženství a udavačství. Otevřely se hranice a lidé mohli volně cestovat. S příchodem demokracie přirozeně nastaly změny i v samotné obci Břest. V listopadu 1989 proběhly první svobodné volby v obci a starostou obce byl zvolen zástupce Lidové strany pan Řihák.³¹

V posledních desetiletích po revoluci docházelo v obci k obnovování mnoha kulturních akcí a ožívání činnosti spolků. Obecní zastupitelstvo také vyčlenilo mnoho peněz na obnovu a opravy budov v obci, jednalo se například o budovu Domova, Hasičské zbrojnice, opravu místní školy nebo výstavbu nového Sportcentra a sportovního areálu Rajčuda.

V roce 1998 obdržela obec Břest modrou stuhu v soutěži Vesnice roku, ta se uděluje za společenský život. O rok později byla obec oceněna stříbrnou stuhou za práci s mládeží. V roce

---

²⁸ SOkA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-a 15, inv. č. 1a, Pamětní kniha obec Břest 1880–1961.

²⁹ KOLOMAZNÍKOVÁ, Lucie. *Dějiny obce Břest v první polovině 20. století* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2018-05-15]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/9v79p1/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jana Burešová, CSc., str. 38.

³⁰ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 48.

³¹ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 203.

2000 pod vedením starostky Marie Zavadilové získal Břest dokonce titul Vesnice roku zlínského kraje.³²

1.4 Významné osobnosti obce

Přestože Břest není městem s velkou rozlohou ani velkým počtem obyvatel, obec byla odjakživa významným centrem dění v okolí. Mnoho rodáků z Břestu se významně zasloužilo o rozvoj nejen obce, ale i celého státu.

Mezi nejvýznamnější osobnosti Břestu patří JUDr. Josef Lochman (1882–1948), který od roku 1916 působil jako advokát v Brně. Zastupoval během své advokátní praxe mnoho významných osobností tehdejší doby, jako právník pracoval dokonce i pro Tomáše Baťu. Lochman patřil mezi významné donátory obce a jeho peněžní i nepeněžní dary napomohly vytvořit z Břestu vzkvétající obec. Finančně dotoval například výstavbu Domova pro chudé a nápomocné, rozšíření hřbitova a výstavbu hřbitovní kaple. Po I. světové válce stál u znovuzhotovení a navrácení zvonů zpět do břestského kostela.³³

Mezi další významné osobnosti obce patří:

- Jakub Janovský (1876–1967) – československý (dále jen čsl.) politik, meziválečný poslanec a senátor Národního shromáždění za Československou stranu lidovou
- P. František Bařina (1863–1943) – člen panské sněmovny, poslanec Národního shromáždění, spisovatel a překladatel, donátor obce
- P. František Konečný (1910–1989) – katolický kněz, teolog, filosof, polyglot, autor mnoha studií
- Inocenc Ladislav Červinka (1869–1952) – jeden z nejvýznamnějších archeologů konce 19. století a první poloviny 20. století, jeden ze zakladatelů numismatiky

Většina zde jmenovaných osobností dosáhla úspěchu na státní či mezinárodní úrovni. Přesto však můžeme najít mnoho dalších významných osobností Břestu, které jsou svou činností známé na úrovni regionu nebo mezi občany této vesnice. V takovém případě by byl ovšem seznamem významných rodáků Břestu opravdu dlouhý.

---

³² CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 204–209.

³³ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 183.

2 Historie školství v obci Břest

2.1 Počátky školství v Břestě

Je obtížné zcela jednoznačně určit počátky školství v obci. Škola, původně farní, byla údajně založena již v 17. století. První jasná písemná zmínka o existenci školy v Břestě však pochází až z roku 1742, kdy při požáru obce tato škola vyhořela.³⁴

Je zcela nepochybné, že k velkému rozvoji školství v 18. století v tehdejší Rakousku-Uhersku přispěly školské reformy za vlády Marie Terezie a Josefa II., kteří tak usilovali o zvýšení lidového vzdělání a gramotnosti. V tomto období docházelo k zavedení povinné školní docházky pro děti ve věku 6–12 let. Školní povinnost ovšem nebyla určena přesně a její porušování nebylo hned od počátku sankcionováno. Školní řád pouze říkal, že by rodiče měli posílat děti alespoň 6 let do školy.³⁵

Další již podrobnější zmínka o břestské škole pochází z roku 1789, kdy zde proběhla vizitace krajským školním komisařem Aloisem Prakyšem. Je zde i zmínka, že škola stála v místech dnešní obecní hospody. Tato školní budova pak byla spojena s tehdejší starým hostincem.³⁶

Za učení se tehdy platilo ročně podle školních dětí. Sedlák za jednoho školáka zaplatil 8 krejcarů, ačtel kaše a 2 pecny chleba. Když měl více dětí, pak dal celkem 20 krejcarů, ačtel kaše a za všechny děti dohromady 2 pecny chleba. Podsedlík dával 20 krejcarů, ačtel kaše a pecen chleba, hofer jen 20 krejcarů. Chleba musel mít obvyklou velikost, menší nemusel kantor přijímat.³⁷

---

³⁴ srov. ŠUBERT, Josef. *Dědina jménem Břest: příběh hanácké vesnice*. Břest: Místní národní výbor, 1981, str. 7.; ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 29.

³⁵ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 359 s., str. 153.

³⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 1, Kronika školy Břestské 1871–1978.

³⁷ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 29.

2.2 Školství v Břestě v období 19. století

Roku 1804 byla v obci Břest postavena nová budova školy. Ta stála na východní straně hostince U Slovanské lípy (viz příloha č. 3). Jednalo se o nízkoúzemní budovu. Vlevo byl byt učitele a vpravo učirna o rozloze 25 až 30 m², kde se tísnilo okolo stovky žáků. Děti seděly na stupínku, stály mezi okny, opíraly se o zeď a pouze málo vyvolených sedělo v lavicích. V měsíci listopadu a prosinci byla v učirně tma a když to šlo, kluci raději utíkali na koňské pastvisko mezi Břestem a Žalkovicemi. Takto popsal břestskou školu těsně před jejím zavřením učitel Vincenc Zlámal.³⁸

S postupem času přestávaly staré tereziánské školské zákony, a dle nich v českých zemích vybudovaná školská síť, dostatečně připravovat obyvatelstvo na požadavky, které sebou přinášely společenské a výrazné hospodářské změny 19. století. Z toho důvodu přijala v květnu 1869 říšská rada tzv. říšský školský zákon, vypracovaný ministrem Hasnerem. Zákon byl též nazývaný Hasnerův zákon. Ten zaváděl osmiletou školskou povinnost a na rozdíl od tereziánských zákonů, povinnost školní docházky nejen jasně stanovil, ale pod hrozbou sankcí vůči rodičům i vyžadoval. Nový školský zákon také rozšířil obsah vzdělání, zavedl nové vyučovací předměty a vymezil nová pravidla ekonomického a sociálního zabezpečení učitelů. Rovněž založil čtyřleté ústavy s maturitou, ty připravovaly budoucí učitele na jejich budoucí učitelskou praxi.³⁹

Zavedení Hasnerova zákona vedlo k navýšení počtu žáků v břestské škole. Brzy tedy i budova školy z roku 1804 přestala vyhovovat nárokům, které byly potřebné pro vzdělávání. Toho si povšimnul i tehdejší břestský farář František Lažnovský, který se ujal celou situaci řešit. Na popud Lažnovského obec odkoupila za 6000 zlatých budovu pohostinství od Jana Horáka. Po řádné rekonstrukci domu a jeho vybavení novými dveřmi, podlahou a lavicemi byla 6. června 1870 nová budova školy vysvěcena místním duchovním. První vyučování zde bylo zahájeno 9. června 1870. Od toho dne byla škola v Břestě dvoutřídní, do této doby pouze jednotřídní (viz příloha č. 4).⁴⁰

Škola tehdy neoplývala velkým rozpočtem. V roce 1886 jej tvořilo 95 zlatých, z toho převážná část 90 zlatých bylo vynaloženo na topivo a zbylých 5 zlatých na školní potřeby, které

³⁸ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 29.

³⁹ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4, str. 97.

⁴⁰ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 1, Kronika školy Břestské 1871–1978.

tvořili inkoust, houba nebo křídly. Přesto bylo ve stejném roce osvobozeno 35 nemajetných žáků od placení školného.⁴¹

Již zmiňovaný Vincenc Zlámal, který působil na škole jako učitel, později od roku 1881 jako ředitel školy, byl výjimečnou osobností školy a celé obce. Zavedl na škole tzv. „Zlatou knihu“, do níž zapisoval úspěšné žáky, čímž podporoval jejich soutěživost a snahu zlepšovat se. Do školy nakoupil závěsné obrazy, zavedl půjčování knih ze školní knihovny. Stál dokonce u zrodu dětského pěveckého sboru a břestského čtenářského spolku Vlastenec. V roce 1895 dostal za svou pedagogickou činnost zlatý kříž od císaře, který mu v Břestě předal okresní hejtman. Od obce Břest pak Vincenc Zlámal obdržel čestné občanství.⁴²

2.3 Národní škola v Břestě (1904–1924)

2.3.1 Škola v období 1904–1913

Stále narůstající počet žáků a snahy zlepšit podmínky vzdělávání ve zdejší škole, které začaly být počátkem 20. století opět nevyhovující, což vyplývalo i ze zpráv císařsko-královského (dále jen c. k.) okresního školního dozorce, vedly k myšlence, postavit školu novou. O potřebě postavení nové budovy školy jednala místní školní rada 31. srpna 1903. Obecní zastupitelstvo 13. září téhož roku rozhodlo postavit novou trojtřídní školu. Žádost o povolení stavby byla podána okresní školní radě 20. září a 2. listopadu 1903 se pak konalo komisionální jednání, kde byla žádost schválena.⁴³

Návrhů na výstavbu školy bylo hned několik. Ze všech předložených ovšem vyhrál právě ten od městského stavitele Josefa Drahotuše z Kroměříže. Jednou z podmínek na přijetí návrhu bylo to, aby vzhledem k nízkopoloženému místu byla stavba podsklepena. V budově měl být dále umístěn byt pro podučitele se zvláštním vchodem, byt pro nadučitele a učírna. V prvním poschodí mimo dvou učíren ještě kabinet, konferenční síň a byt pro učitelku. Podmínkou také bylo zřízení letního cvičiště na zahradě školy.⁴⁴

---

⁴¹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 34.

⁴² SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 1, Kronika školy Břestské 1871–1978.

⁴³ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 35.

⁴⁴ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

Návrh Drahotuše byl ještě později na žádost občanů prozkoumán stavitelem Mesenským. Výsledkem toho bylo, že se provedla úprava rozpočtu s vyjádřením, aby z důvodu finanční nenáročnosti byla stavba provedena z již koupených strojových cihel, ve stylu gotickém. Nový návrh se také lišil v tom, že na venkovní straně nebyly žádné omítky, čímž se ušetřilo vápno, písek, práce a další peníze za budoucí nutné opravy s tím spojené. Dále byla stanovena podmínka, aby veškeré okrasy na budově nebyly nalepeny, ale zabudovány do zdiva. Výsledný rozpočet byl nakonec stejně o něco vyšší, jelikož okresní hejtmanský rozhodlo ještě zvětšit okna a zbudovat sklepy pod celou budovou. Obecní zastupitelstvo definitivně schválilo návrh v únoru roku 1904.⁴⁵

Po dobu výstavby nové školy probíhalo vyučování v obecním hostinci a byt nadučitele byl umístěn v místnosti obecní kanceláře. Veškerý školní nábytek a vyučovací prostředky byly přeneseny do obecního hostince. S bouráním staré školy bylo započato 9. března 1904, to trvalo až do 29. března 1904, kdy byl v 15 hodin položen a posvěcen základní kámen ke stavbě školy nové.⁴⁶

Školní budova byla dostavěna, 22. listopadu 1904 proběhla kolaudace a výsledkem bylo udělení povolení používání od 1. prosince 1904 (viz příloha č. 5). Veškeré náklady nové budovy se vyšplhali bezmála na 68000 tehdejších rakousko-uherských korun a vyžádala si jeden život. František Hrbas ze Staré Vsi při navážení cihel nahoru spadnul a na následky svého zranění později zemřel.⁴⁷

V prvním školním roce 1904–1905 působil na zdejší škole učitel Josef Melen, učitelka Marie Šabršulová. Náboženství vyučoval kaplan P. Ignác Velíšek. Nadučitelem školy pak byl Vincenc Zlámal. Koncem školního roku 1904–1905 chodilo do břestské školy 166 žáků.⁴⁸

Život a výuka na břestské škole pak probíhaly bez jakýchkoliv zásadních problémů či událostí. To až do 2. prosince 1908 kdy proběhla oslava 60. panovnického jubilea císaře a krále Františka Josefa II. Tyto oslavy byly velkolepé, slavily děti ve škole i farníci v kostele. Děti byly poděleny rohlíky a uzenkami. Od roku 1911 byl poté tento den zaveden jako „Dětský den“, po který ve škole probíhaly nejrůznější besedy a výstavy. Byly probírány nejen dějiny Přemyslovců, ale byly předváděny nejrůznější chemické pokusy. Velmi časté byly procházky

---

⁴⁵ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 35–36.

⁴⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁴⁷ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁴⁸ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

do přírody, do Břestského lesa a k Moštěnce. Děti se učily poznávat květiny a určovat zeměpisné pojmy. Prováděly se také přednášky, jako například na téma: „Výchova ke spořivosti“, „Kterak bývá porušována školní kázeň“ nebo „Jak učit děti pravdomluvnosti“ aj.

Od roku 1911 pak přišla celkem zajímavá změna, na závěr slavnosti Dětského dne se zpívala nejen rakouská hymna, ale také česká národní hymna „Kde domov můj“, což tehdy v době německé nadvlády znamenalo pro břestské vlastence velký úspěch a posun kupředu.⁴⁹

2.3.2 Škola v období I. světové války (1914–1918)

Dne 28. června 1914 se donesla do Břestu zpráva, že Jeho Výsost arcivévoda František Ferdinand a Její Výsost arcivévodkyně Žofie z Hohenbergu byli zavražděni v Sarajevě. Tato událost předznamenala další sled událostí, které ovlivnily dění nejen v celém světě, ale i v obci Břest a břestské škole. V tento den byla škola na znamení smutku ozdobena smutečním praporem a následujícího dne byli žáci obeznámeni touto událostí.⁵⁰

V období první světové války probíhaly na břestské škole nejrůznější přednášky a diskuze o jejím významu, mimo jiné probíhala přednáška na téma „Škola v době válečné“. Dne 2. prosince 1914, který byl již několikátý rok oslavován jako Den dětí, probíhaly sbírky ve prospěch dětí osiřelých následkem války. Žáci se v průběhu dalších let války hojně zúčastňovali pomocných akcí, pomáhali jak hotovením částí šatstva pro bojující vojíny, tak i pořádáním nejrůznější sbírek. Žáci také trhali a sušili květy lip a listí jahodníků na čaj, které byly hromadně odváděny Pomocnému sboru Červeného kříže v Kroměříži a odtud dále vojínům v poli. V hodinách ručních prací pak žákyně zhotovovaly nejrůznější výrobky pro vojáky: břišní pásy, ochranné kukly, šály nebo papírové podešve. Mimo jiné žáci také uspořádali v obci „Vlasteneckou sbírku kovů“. V celé obci později probíhalo i odevzdávání měděných hromosvodů, což se dotklo i budovy školy. Její hromosvody musely být odstraněny a nahrazeny hromosvody zinkovými.⁵¹

V roce 1915 byl z důvodu nedostatku pracovních sil, tedy mužů, jež byli ve velkém odváděni na fronty, výnosem c. k. okresní školní rady udělena všeobecná úleva školní docházky všem žákům 7. a 8. ročníků. V témže roce byl povolán do vojenské služby jeden z učitelů na zdejší škole, a sice Antonín Hýža, který později dokonce upadl do ruského zajetí, odkud se na

---

⁴⁹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 39.

⁵⁰ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁵¹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

konci války naštěstí v pořádku vrátil. Dalším povoláním učitelem do vojenské služby byl i učitel břestské školy Grundmann.⁵²

V roce 1918 světová válka skončila. V důsledku obrovských ztrát, celkové vyčerpanosti, nedostatku surovin a následnému bouření se v celé rakousko-uherské říši, nejen vojáků, ale i civilního obyvatelstva, se nová německá vláda obrátila na amerického prezidenta Wilsona s prosbou o příměří. Rakousko-Uhersko, jehož součástí byla i česká území, přestalo existovat a místo něho vznikla řada menších národních a mnohonárodních států, včetně Československa. Formálně válka skončila 11. listopadu 1918, kdy Německo podepsalo dohodu o příměří, kterou přiznalo porážku.⁵³

2.3.3 Škola v období počátku I. republiky (1918–1923)

Konec I. světové války a pozdější prohlášení samostatného čsl. státu 28. října 1918 byla pro celou obec Břest i školu velkou událostí. Nejen, že to znamenalo konec prolívání krve břestských mužů a mládenců za panovníka, ale také konec habsburské nadvlády nad českými zeměmi po více než třech staletích.⁵⁴

Jakmile dorazila tato zpráva do Břestu, ihned byla škola ozdobena prapory. Žáci byli obeznámeni významností oné události a vyzváni, aby projevíli radost nad vzkříšením čsl. vlasti. Zároveň byli ovšem také upozorněni, že více než kdy jindy je třeba plnit povinnosti vůči tomuto novému státu. Dne 19. prosince 1918 se ve škole konala oslava příjezdu 1. čsl. prezidenta Masaryka do svobodné vlasti. Škola byla po 3 dny ozdobena prapory, správce školy v tento den shromážděnému žactvu školy objasnil celý život Tomáše Garrigue Masaryka a jeho význam. V poválečném období na škole probíhaly nejrůznější přednášky: „Vzpomínkový den Bílé Hory“, „O českých legionářích“, „o T. G. Masarykovi“, nebo přednáška „Světodějný význam Komenského“.⁵⁵

Co se týče podoby elementárního vzdělávání v celém samostatném čsl. státu, ta se od dob rakouské monarchie nedočkala výrazných změn. Jediným zákonem, který se výrazně zapsal do prvorepublikového školství, byl tzv. „malý školský zákon“ z roku 1922. Jeho schválením došlo k zavedení nového povinného předmětu občanská nauka a výchova, v zeměpisu a dějepisu byl pak kladen větší důraz na vlastivědu. Mnohonárodnostní charakter

⁵² SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁵³ HLAVAČKA, Milan a Petr ČORNEJ. *Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2007. str. 164–165.

⁵⁴ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁵⁵ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

ČSR také určoval jazyk, kterým se na školách vyučovalo. Děti německého obyvatelstva byly vzdělávány ve školách německou vyučovací řečí, polské děti polsky. Zákon mimo jiné upravoval maximální počet žáků ve třídě, z původních 80 na 60 žáků v jedné třídě.⁵⁶

V období první republiky mimo jiné na břestské škole probíhaly jisté neshody mezi veřejností a školou. Jeden z největších nesvárů se objevil v měsíci dubnu v letech 1921, kdy probíhal zasvěcený svátek P. Marie. Ten byl ale rozhodnutím ministerské rady považován za den všední. Školy tedy měly vyučovat. To se ovšem setkalo s nesouhlasem mnoha rodičů. Zástupci rodičů Motal a Dočkálek oznámili, že děti do školy nepošlou. Na ostatní rodiče poté působili, ať nechají děti doma a děti, které šly, byly dokonce vraceny. Z 215 žáků tehdy přišlo pouhých 95. Tato událost měla pak dohru před Okresní školní radou v Kroměříži, kde byli pozváni tito zástupci rodičů, a také ti, kteří děti cestou do školy posílali domů. Závěr byl ten, že všichni slíbili, že pro příště se budou nařízením řídit.⁵⁷

Druhá bouřlivá událost se odehrála 20. května 1921, kdy při jednání místní školní rady přišli zástupci církve čsl. se žádostí, aby jim místní školní rada vyčlenila jednu místnost k vykonávání bohoslužeb. Zdejší kaplan P. Dlouhý a zástupce domkařů Hradil byli proti. Přesto návrh prošel a nepomohlo ani odvolání k okresní školní radě.⁵⁸

Třetí bouřlivou událostí byl 28. srpen 1921, kdy se ve škole měly konat bohoslužby církve československé. Časně ráno byla škola obležena ženami a muži, kteří se hlásili k církvi římskokatolické. Dav čítal okolo 1000 lidí. Když se příslušníci církve československé se svým duchovním bratrem přiblížili ke škole, byli obklopeni a do školy nebyli vpuštěni. Padaly nejrůznější urážky a jakékoliv pokusy o rozumnou domluvu byly odměňovány posměchem. Vše mělo opět dohru u soudu v Kroměříži a následně v Uherském Hradišti. Františka Motalová byla nakonec podmíněně odsouzená. Proti škole byly v tomto období vedeny pomluvy a v obci vládla značná nevraživost, což se projevovalo i v chování žáků ve škole.⁵⁹

Roku 1921 se konaly nové volby do břestské školní rady. Novým předsedou rady byl zvolen František Nevřala, který vystřídal dosavadního předsedu Dostála. Tuto změnu uvítalo školní vedení, protože předchozí předseda Dostál dlouhodobě odmítal vznik měšťanské školy

---

⁵⁶ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4, str. 198–200.

⁵⁷ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 40–41.

⁵⁸ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁵⁹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 40–41.

v Břestě. Obával se totiž, že na místa učitelů na této škole by byli dosazeni vyučující, kteří by nevyhovovali jeho politické straně. Za tento postoj je ve školní kronice dokonce označován jako nepřítel učitelstva a školy.⁶⁰

2.4 Obecná a Měšťanská škola v Břestě (1924–1930)

2.4.1 Škola v období 1924–1926

Počátky dvacátých let byly v obci velmi bouřlivé a jejich průběh se promítal i na rozhodování o zřízení školy měšťanské. Výměrem Okresní politické správy v Kroměříži ze dne 28. února 1922 bylo obecní zastupitelstvo dokonce rozpuštěno. Obecní agendu od bývalého starosty obce Volníka převzal komisař z Kroměříže. Později, aby nevznikly obci další náklady, byl ustanoven do vedení obce František Symerský, a to až do voleb v srpnu 1922, kdy byl novým starostou zvolen František Motal. Ani po volbách ovšem v obci nevládnul klid. Jednotlivé strany se hádaly a podávaly rezignace. Okresní politická správa tyto rezignace však nepřijala a snažila se místní zneprátené tábory uklidnit.⁶¹

Výnosem ze dne 29. května 1923 vybídl okresní školní výbor místní školní radu, aby se vyjádřila, pomýšlí-li nad zřízením obvodové školy občanské. Debaty v nejbližších sezeních rady vyzněly ve smyslu, že ke zřízení takové školy v Břestě nedojde. Nakonec však vše došlo zdárnému konci a obecní zastupitelstvo návrh schválilo. Největší přičinění na tom měl předseda místní školní rady František Nevřala a učitel na zdejší škole Antonín Hýža. A tak výnosem ze dne 29. srpna 1923 povolila zemská školní rada se souhlasem moravského zemského výboru, aby v obci Břest byla zřízena veřejná devítitřídní smíšená škola občanská s českým jazykem vyučovacím.⁶²

V praxi to pak znamenalo to, že dosavadní Národní škola v Břestě byla přejmenována na Obecnou školu v Břestě, ve které probíhala výuka v pěti postupových třídách. Vedle školy obecné pak byla založena samostatná Měšťanská škola v Břestě, ta byla na 3–4 roky a byla jakýmsi pokračováním pro děti, jež dokončili své vzdělávání na škole obecné. Do obou škol tehdy chodilo 198 žáků.⁶³

⁶⁰ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁶¹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 44.

⁶² SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁶³ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

Obě dvě školy v Břestě fungovaly ve stejné budově, avšak paralelně a nezávisle na sobě. Každá z nich měla své vedení a učitele. Přesto se činnost obou škol často v mnohém prolínala. Obě školy vedly svou vlastní kroniku, což poměrně komplikuje orientaci v dění na břestské škole a činí ji složitější.⁶⁴

Po zřízení měšťanské školy a otevření nových tříd však přestaly být dosavadní prostory budovy školy vyhovující. Chod obou škol v této staré budově nebyl možný. To se obec rozhodla řešit rekonstrukcí a přístavbou. Přístavbou mělo přibýt několik nových učeben a dílen, ale také byt pro ředitele a školníka. Ve sklepě nové přístavby pak vznikla kuchyně, jídelna, dílna s kabinetem a záchody. Stavební činnost měla být mimo jiné spojena s přístavbou tělocvičny pro školu, to však obecní zastupitelstvo nakonec zamítlo z důvodu snížení nákladů, a to i přes nevoli místní obecní rady. Rozšíření budovy školy vedlo směrem na vedle stojící skladiště místního hasičského sboru, čímž došlo k zániku skladiště.⁶⁵

Kvůli zahájení výstavby byl školní rok 1924–1925 ukončen již 10. června. Jednou z 22 podmínek ve stavebním povolení bylo mimo jiné stanovení lhůty pro dokončení prací a to do 30. září 1925.⁶⁶

Přístavba nové školy se setkala s mnoha problémy. Jelikož ze své pozice musel ze zdravotních důvodů odstoupit tehdejší starosta, došlo opět k velkému nedorozumění mezi členy obecního zastupitelstva a někteří i podávali rezignaci. Vedením obecní agendy byl nakonec pověřen Jakub Janovský, který ovšem funkci vykonával velmi krátce, protože v listopadu byl zvolen poslancem Národního shromáždění. Nastaly i velké problémy s financováním rekonstrukce a přístavby školy. Obec řádně a včas neplatila. Ze všech stran se na ni valily žaloby od různých řemeslných firem.

Obec byla bez starosty a její finanční stav byl špatný. Situace se uklidnila až po nových volbách v srpnu 1926, kdy byl zvolen nový starosta František Nevřala. Začala nová jednání o provedení kolaudace a doplacení prací při přístavbě školy. Úspěšná kolaudace proběhla 20. listopadu 1925. Ovšem ani po dokončení dostavby školy nebyla finanční situace v obci uspokojivá. Celková výše půjček činila 275 tis. korun čsl., které byly sjednány na dobu 20 let

---

⁶⁴ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁶⁵ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 45–46.

⁶⁶ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 46.

s úrokem 7 %. Všechny náklady vyhrazené na přístavbu školy činili 308 tis. tehdejších čsl. korun.⁶⁷

Termín dokončení stavby nakonec nebyl dodržen do začátku školního roku 1925–1926. Vyučování měšťanské školy proto probíhalo do 15. listopadu 1925 v obecním sále a v přírodovědeckém kabinetě. Později výuka probíhala ještě v nedokončených ale zalíbených učebnách, okna ještě nebyla natřena a chodba nebyla vymalována. Jak dokládá školní kronika, tento školní rok byl odučen v ještě nedokončené dostavbě nové budovy za stálého rušení řemeslníků. Všechny práce na budově školy byly zdárně dokončeny až v létě 1926 (viz příloha č. 6).⁶⁸

2.4.2 Škola v období 1927–1930

Začátek kalendářního roku 1929 je spojen se špatnou školní docházkou, která činila začátkem února okolo 40–50 % běžného stavu. Velká absence byla zapříčiněna krutou zimou, jež zasáhla nejen Československou republiku, ale dle novinových záznamů uložených ve školní kronice celou Evropu – od Velké Británie, přes Francii, Německo, Švýcarsko až po tehdejší Jugoslávii. V Břestě bylo dne 10. února 1929 naměřeno -37 stupňů Celsia, v Českých Budějovicích dokonce -41 stupňů. Panující extrémně nízké teploty doplněné silným sněžením a závějemi zapříčinily obtíže dostat se do školy hlavně pro přespolní žáky. Ti ze Skaštic a Němčic byli dováženi, někdy se kvůli závějím nedostavili vůbec. Žáci z Říkovic a Staré Vsi pro velmi nepravidelnou železniční dopravu do školy nejezdili vůbec.

Při tak nízkých teplotách, které vládly venku, nebylo ani možné školu pořádně vytopit a vytvořit tak přijatelné podmínky pro průběh vyučování. Teplota v učebnách se tehdy pohybovala nejvýše kolem 5–6 stupňů, což bylo nakonec důvodem k úplnému přerušení vyučování na břestských školách od 14. února 1929. Dnem 22. února 1929 pak vyšlo nařízení Ministerstva školství a národní osvěty (dále jen MŠNO), které vyhlásilo zastavení vyučování na všech školách, a to až do konce měsíce února.⁶⁹

Ten samý rok koncem dubna pak školu postihly další potíže, kdy v první třídě měšťanské školy propukla trachomová epidemie. Osm žáků bylo lékařem vyloučeno

---

⁶⁷ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 45–47.

⁶⁸ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943

⁶⁹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943

z vyučování na dobu 14 dnů, ostatním žákům byly předepsány preventivní prostředky. Všechny písemné práce žáků I. třídy byly pak kvůli zamezení šíření epidemie spáleny.⁷⁰

V červnu roku 1930 byl při příležitosti 80. narozenin prvního prezidenta Československa, osvoboditele národa T. G. Masaryka, slavnostně odhalen před školní budovou jeho pomník (viz příloha č. 7). A to za účasti školy i občanů. Po slavnostním odhalení byli před školou pořádány „Dětské radovánky“ – nejrůznější hry, závody a tanec.⁷¹

2.5 Obecná a újezdní měšťanská škola v Břestě (1931–1948)

2.5.1 Škola v období 1931–1938

Ve školním roce 1931–1932 došlo v Břestě ke spojení správ obou doposud paralelně fungujících škol – obecné a měšťanské, a vznikl jeden ústav – Obecná a újezdní měšťanská škola v Břestě. Ředitelem školy se stal Theodor Straka. Spojení přineslo administrativní úlevu a zjednodušení vedení škol, které navzdory rozdělení navzájem spolupracovaly a jejich činnost se v mnohém prolínala.⁷²

V důsledku nových učebních osnov stanovených výnosem MŠNO byly na břestské škole počínaje školním rokem 1935–1936 zavedeny nové učebnice zeměpisu, dějepisu, přírodovědy a početnice. Ve smyslu dalšího nařízení byla na škole stanovena povinná souvislá četba, kam se zařadila například díla od Boženy Němcové – Babička, K. J. Erbena – Kytice, Čecha – Ve stínu lípy, Vrchlického – Noc na Karlštejně nebo Masaryka – Výbor ze světové revoluce. Do školy pak byly průběžně dokupovány nejrůznější učební pomůcky např. mapy, přírodovědné obrázky a tělovědné tabule.⁷³

Začátek školního roku 1937–1938 byl spojen se smutnou zprávou, která se do Břestu dostala rozhlasovými zprávami. Dne 14. září 1937 zesnul v lánském zámku prezident osvoboditel T. G. Masaryk. Všechny obrazy prezidenta na škole byly na počest jeho úmrtí ozdobeny černými páskami. Na škole byl vyvěšen černý prapor a k pomníku Masaryka před školou byly položeny kytice. V celé obci probíhaly po několik dní trizny, kde učitelé školy veřejně vystupovali a promlouvali o zesnulém prezidentovi.⁷⁴

⁷⁰ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁷¹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

⁷² SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁷³ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

⁷⁴ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

2.5.2 Škola v období II. světové války (1939–1945)

Již před vznikem a začátkem samotné války probíhaly v obci a ve škole nejrůznější změny. V důsledku rozhodnutí velmocí v Mnichově v roce 1938 muselo opustit své dosavadní bydliště v pohraničních oblastech Československa a přestěhovat se do Břestu 12 dětí s jejich rodinami. Vlivem dalších změn, které se v tu dobu odehrávaly na Slovenku se do Břestu přistěhovalo dalších 6 dětí i s jejich rodinami. To pro samotnou břestskou školu znamenalo neočekávané navýšení počtu žáků. Na neplánované navýšení bylo ovšem pohlíženo jednoznačně pozitivně. Obecní a újezdni měšťanská škola v Břestě se totiž již dlouhodobě potýkala s úbytkem žáků. Kronika dokonce uvádí, že ředitel školy musel v předchozí letech několikrát podniknout cesty do okolních vesnic, aby získal nové žáky pro svou školu.⁷⁵

Také v učitelském sboru docházelo k mnoha změnám. Dosavadní ředitel Kopecký byl výnosem okresního školního výboru v Kroměříži nahrazen Janem Krumplovičem, který do té doby působil jako ředitel školy v Novém Jičíně. Převážná většina tehdejších učitelů břestské školy byla buď propuštěna nebo převelena na jiné školy. V druhé polovině září 1938 v důsledku mobilizace pro válečné nebezpečí na hranicích naší republiky odešli k vojenské službě odborní učitelé Silný a Mojžíš, jen první ze zmiňovaných – Silný se pak 22. října po nařízené demobilizace opět vrátil na břestskou školu.⁷⁶

Poté co došlo k obsazení Československa, začalo rychle přibývat všemožných omezení a nařízení ze strany Třetí říše. Všechny nápisy na veřejných budovách musely být psány dvojjazyčně. Bylo zakázáno používat učebnice. Němčina se stala povinným vyučovacím jazykem. Došlo také k nařízení odstranění všech vyobrazení prezidenta Dr. Edvarda Beneše ve všech knihách i jeho bust. Později se toto opatření týkalo zobrazení všech osob zúčastněných na budování Československa, tzn. že musel být odstraněn i pomník TGM před břestskou školou. Všechny kroniky musely být odevzdány a nahrazeny kronikami novými, tudíž veškeré zápisy z válečných let byly do kronik vepsány dodatečně až po konci II. světové války a po osvobození Československa. Učitelé se museli účastnit povinných jazykových zkoušek z jazyka německého, kdo nevyhověl bylo mu sráženo po 6 měsících 20 % z hrubého příjmu a zastaven postup do vyššího platového stupně do té doby, dokud zkoušku nesplnil. Na všech českých školách bylo zastaveno vyučování dějepisu.⁷⁷

⁷⁵ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

⁷⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

⁷⁷ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

Dne 1. dubna 1943 přišlo dokonce nařízení, které udávalo žactvu povinnost zdravit zvednutou pravicí. Pozdrav ale nebyl nikým na břestské škole vymáhán a žactvo bylo pouze upozorněno, aby pozdravu používalo pouze při vstupu cizí osoby do třídy, jako třeba zemského školního inspektora nebo inspektora němčiny. Veškeré úsilí úřadů se neslo za cílem dosáhnout nejlepších výsledků ve vyučování němčiny a výchově k říšskému smýšlení. Jak udává samotná kronika, na škole nebylo naštěstí nikoho, kdo by se snažil v němčině zvláště vyniknout a tím pohřbit nevinné dětské duše, takže škody způsobené žákům byly minimální. Žáci vycítili, že vše je vynucováno okupanty.⁷⁸

Od začátku roku 1945 až do konce války byla břestská škola několikrát využita jako ubytovna pro německé vojáky. Kvůli tomu škola od 30. dubna 1945 přerušila vyučování. Od 1. května 1945 byl ve škole zřízen lazaret pro 300 německých vojáků. V rohové místnosti školy v přízemí byly prováděny operace raněných, kabinet přírodovědy zabral zubní lékař, v tělocvičně školy byla lékárna a ostatní třídy sloužily k uložení raněných a nemocných vojáků.⁷⁹

V květnu 1945 v posledních dnech války se pak ve školních sklepech shromáždilo několik set občanů Břestu, jelikož se předpokládalo, že sklepy školy budou odolné proti lehčím bombám a dělostřelbě. Četná oddělení sklepa byla dokonce vybavená tak, že se v nich dalo spát i vařit.⁸⁰

Dne 7. května 1945 pak v Břestě vypukl jeden z posledních střetů II. světové války vůbec, známý jako „Bitva o Břest“. Padlo nebo bylo zraněno mnoho vojáků, obrovské škody byly na majetku i na domácích zvířatech. I škola byla velmi poškozena, všechna okna její budovy byla rozbita. Na druhý den 8. května v 11 hodin v noci byl ohlášen konec druhé světové války.⁸¹

2.5.3 Škola v období po konci II. světové války (1945–1948)

Po konci II. světové války se život v obci jen pomalu vracel do starých kolejí. Docházelo ke sčítání škod a jejich nápravě. V měsíci listopadu 1945 pak probíhaly opravy školy a její střechy, která byla značně poničena následkem posledních bojů na území Břestu. Na obnově

---

⁷⁸ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

⁷⁹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 62.

⁸⁰ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

⁸¹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 62.

válkou zničené vesnice se podíleli i žáci školy, pomáhali při vysazování stromků v břestském lese a odpracovali zde dle záznamů 304 hodin.⁸²

Následky války byly znát na chodu školy a obce i několik let po jejím skončení. V zimě v roce 1947 probíhalo vyučování na břestské škole z důvodu nedostatku otopu jen nepravidelně. Žáci byli svoláváni pouze v pondělí a ve čtvrtek, kdy jim byly zadávány školní úkoly.⁸³

2.6 Národní škola a Střední škola v Břestě (1948–1953)

2.6.1 Škola v období 1948–1953

Po únorovém puči v roce 1948, kdy se k moci v československém státě dostala Komunistická strana Československa (dále jen KSČ), se začal postupně měnit princip fungování státu, to mělo výrazný dopad i na školství v celém Československu.

Na základě školského zákona ze dne 21. dubna 1948 o základní úpravě jednotného školství byla, do té doby spojená, správa Obecné a měšťanské školy v Břestě opět rozdělena v samostatné ředitelství dvou škol. Škola obecná byla přejmenována na školu národní o pěti ročnících a z měšťanské školy se stala škola střední. Zákon mimo jiné prodloužil povinnou školní docházku na 9 let.⁸⁴

Výnosem zemské školní rady bylo také nařízeno prohlubovat další vzdělávání a politické uvědomění učitelstva. Učitelé se tak museli pravidelně zúčastňovat různých přednášek – „Význam Leninův v socialistické revoluci“, „Socialismus-aneb co jiného“, „Státoobčanská výchova ve školách“ atd. Nový okresní inspektor důsledně dohlížel, kolik přednášek se konalo. Pro pedagogy bylo také povinností si prohlubovat vědomosti studiem sovětské pedagogiky, zvláště pak Kairovy pedagogiky. Pravidelně se konaly schůze na posouzení výkazů o činnosti učitelstva. Také oslavy a slavnosti v obci a ve škole se musely uzpůsobit režimu. Mezi školní oslavy patřily výročí Velké říjnové revoluce, dobytí Kyjeva, narozeniny Klementa Gottwalda, narozeniny generalissima J. V. Stalina, narozeniny V. I. Lenina, narozeniny A. L. Puškina,

---

⁸² ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 62.

⁸³ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 62.

⁸⁴ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943.

založení Rudé armády, měsíc československo-sovětského přátelství nebo vzpomínka výročí únorových událostí.⁸⁵

Ve školní kronice se začal objevovat titul soudruh a soudružka, byli jimi tak označováni všichni, od učitelů, ředitele až po rodiče. Učitelská knihovna v břestské knihovně byla doplňována o marx-leninské spisy, které učitelé používali k prohlubování znalostí vědeckého socialismu, čímž byla prohlubována političnost břestských škol. Idea marx-leninská se prolínala každým předmětem, jak v obsahu, tak i v pojetí učební látky. Nejvíce politických prvků se uplatňovalo v prvouce, vlastivědě, v ruském a českém jazyce. Ke zvýšení političnosti sloužily také nástěnky „Co nového“, které byly týdně nebo čtrnáctidenně obnovovány.⁸⁶

V roce 1951 byla při zdejší škole založena Pionýrská organizace (dále jen PO), do které se přihlásilo celkem 20 mladých pionýrů. Vstup dětí do PO na místní škole ovšem nebyl ze strany rodičů ve většině vůbec podporován, dokonce naopak. To dokazuje i vložený výstřižek článku z novin Naše Pravda s titulkem „Rodiče nebraňte svým dětem ve vstupu do Pionýra“. Článek poukazuje na to, že rodiče dětí v Břestě nesouhlasili se vstupem svých potoků do „pionýra“ a nabádal, aby rodiče nezamezovali vstupu dětí do PO a tím i budování socialismu.⁸⁷

Na škole také fungovala Žákovská organizace (dále jen ŽO), která sdružovala žáky za nejrůznějšími účely pomocných prací na škole a v obci. Jako například každoroční sběr odpadových hmot, spoření nebo soutěž čistoty tříd. Vybraní zástupci ŽO v břestské škole dokonce vykonávali službu po dobu jednoho týdne, kdy měli za úkol, aby střežili kázeň žáků na chodbách a v šatně. Společně s PO prováděla ŽO soutěž ve sběru léčivých bylin.⁸⁸

Tehdejší atmosféru v břestském školství popisuje i komentář ze školní kroniky: *„Učitelský sbor vedl žáky k uvědomělé kázni, k socialistickému vlastenectví, k pracovitosti, lásce k rodičům, ke škole, k neochvějné lásce k Sovětskému svazu a k uvědomělému boji za mír.“*⁸⁹

Během roku 1951 škola naplánovala, že získá patrona školy, tím se měl stát co nejbližší závod. Vedení školy se ovšem setkávalo s velkými těžkostmi. Po mnohém dopisování a

---

⁸⁵ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 73.

⁸⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁸⁷ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁸⁸ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁸⁹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

vyjednávání se podařilo získat jako patrona závod Masna v Břestě. Spolupráce s tímto závodem byla ovšem velmi slabá a neúspěšná.

2.7 Osmiletá střední škola v Břestě (1953–1960)

2.7.1 Škola v období 1953–1960

Rok 1953 byl spojen se změnami, které probíhaly v celém školství i na břestské škole. Tyto změny přinesl nový školský zákon vzniklý na základě prosincového usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Československa (dále jen ÚV KSČ) a červnového X. sjezdu KSČ z roku 1952. Výnos zkracoval povinnou školní docházku na 8 let. Výnosem nového školského zákona byla také dosavadní břestská národní škola a Střední škola v Břestě opět spojeny v jednu osmiletou střední školu.⁹⁰

Spojení obou paralelně fungujících škol znamenalo podle školní kroniky především změnu k lepšímu. Obě školy totiž fungovaly ve stejné budově. Dřívější rozdělení mělo za následek často nejednotnost ve vedení žáků, nehospodárnost, dva kabinetů, dvě knihovny, dvě ředitelny, dvojí vydání za různé studijní potřeby, malý styk členů učitelských sborů a každá škola tak vlastně žila svým vlastním způsobem, což vytvářelo různé neshody.⁹¹

Osmiletou střední školu v Břestě tehdy navštěvovalo 248 žáků. Ředitelem nově vzniklé školy se stal ředitel dosavadní Národní školy v Břestě Karel Žampach. Jeho snahou bylo ihned od začátku nového školního roku prohlubovat nejen znalosti žáků, ale také jejich ideově-politické postoje. U svých podřízených na zdejší škole vyžadoval studium sovětské pedagogiky. Namítal, aby každý učitel měl na svém stole stále po ruce knihy sovětských učitelů.⁹²

Přes tyto veškeré snahy ředitele a celého pedagogického sboru, se škola potýkala s několika problémy tykajícími se naplňování komunistické ideologie. Kronika uvádí, že mnoha učitelům scházelo plné uvědomění a elán vlastní socialistickým lidem, aby dovedli ještě aktivněji budovat „socialistický zítřek“. Převážná většina učitelů na zdejší škole se odmítala

---

⁹⁰ srov. MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. In: *Učitelské noviny* [online]. GNOSIS, 2010, 33, [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁹¹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁹² ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 81.

vzdát náboženských předsudků, dokonce posílali své děti do náboženství. Z těchto důvodů byla politicko-ideová výchova na zdejší škole v 50. letech 20. století dle slov kronikáře slabá.⁹³

Obec Břest byla všeobecně velmi nábožensky založena, dokazuje to i počet dětí nezapsaných do náboženství v roce 1953, který činil pouze 4 děti v celé škole. Rodiče se dokonce dožadovali výuky náboženství pro své děti i v 1. a 8. třídě, to bylo vyučováno dobrovolně pouze v 2. a 7 ročníků. Podobné úlevy byly samozřejmě ideologicky nepřijatelné, takže k žádné úpravě výuky náboženské výchovy na škole nedošlo.⁹⁴

Ani břestská PO neprožívala zdárné období. U mnoha rodičů totiž panoval názor, že děti posílají do PO pouze z jediného důvodu, a to proto, aby se dostaly na studia a měly v některých povoláních přednost. Mimo jiné se také mnoha rodičům nelíbila protináboženská výchova, jenž v PO nepřímou a skrytě probíhala.⁹⁵

Učitelství se v 50. a začátkem 60. let 20. století snažil co nejvíce o zapojování žáků do politického dění. A jak uvádí kronika, v tomto období bylo při každé příležitosti ve vyučování využíváno všech momentů, které by zvýšily ideově politickou úroveň vyučování. K tomu sloužilo nejrůznější vysvětlování tehdejších politických událostí a jejich významu. V předvolebním období žáci dokonce připravovali pozvánky občanům k volbám a chodili po vesnici agitovat. Mimo to probíhala cvičení na spartakiády, dětská tvoření pro nejrůznější oslavy a výročí atd. Tyto mimoškolní akce s politickým podtextem velmi často zasahovaly do vyučování a nahrazovaly ho, což narušovalo studijní plán, stěžovalo tak naplňování studijních osnov a práci učitelů.⁹⁶

V tomto období probíhaly na břestské škole četné opravy. Například dílny byly několikrát rozšiřovány a opravovány, tak aby vyhovovaly nárokům polytechnické výchovy žáků, již byla v té době přisuzována značná váha. Také hřiště na školním dvoře bylo rekonstruováno. V roce 1961 byly pak na školní budově prováděny mnohé stavební úpravy – kladly se nové podlahy, provedl se nátěr dveří, výměna okapů a svodů, adaptovala se prádelna na školním dvoře a provedlo se nové oplocení.⁹⁷

---

⁹³ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁹⁴ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 81–82.

⁹⁵ srov. ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 81–82; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁹⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

⁹⁷ srov. ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 83; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

Spolupráce s dosavadním patronátním závodem břestské školy s Masnou v Břestě, jenž byla hodnocena jako neúspěšná, byla koncem 50. let 20. století přerušena. Novým patronátním závodem se nakonec stalo JZD v Břestě. Žáci zde často pomáhali veřejně prospěšnými pracemi. Například o žních vypomáhali s výmlatou, prováděli požární hlídky, sbírali mandelinku bramborovou, pálili nať na polích, pomáhali při sklizni brambor, hubili chrousty, sbírali léčivé byliny atd. Členové JZD naopak pomáhali břestské škole při pořádání nejrůznějších akcí apod.⁹⁸

2.8 Základní devítiletá škola v Břestě (1961–1979)

2.8.1 Škola v období 1961–1967

Od školního roku 1961–1962 byla na zdejší škole novelou školského zákona zavedena povinná devítiletá školní docházka. Výuka přesto probíhala v tomto roce pouze v 8 třídách, jelikož 3. a 5. ročník byly z důvodu malého počtu žáků spojeny v jednu třídu. V pozdějších letech však došlo k otevření všech devíti tříd.⁹⁹

Obecní kronika uvádí, že častou obměnou učitelského sboru v tomto období utrpěla kvalifikace žáků. Břestská škola se umístila na posledním místě v krajské soutěži návštěvy sovětských filmů. Na učitele bylo neustále působeno, aby svou práci více zaměřili na výchovu „nového člověka komunistických zítřků“.¹⁰⁰

Velká pozornost byla věnována tělesné výchově nejen ve škole, ale i mimo ni. Rozvíjela se házená, odbíjená a stolní tenis. Bylo pořádáno mnoho sportovních akcí, při kterých žáci chodívali průvodem po obci. S dětmi se jezdilo na bruslení do tehdejšího Gottwaldova, dnešního Zlína. Zvláštní pozornost si zaslouží i rozvoj kopané. V roce 1958 se stalo žakovské družstvo pod vedením Františka Červinky okresním vítězem. Dle vyprávění pamětníků směli hrát pouze ti žáci s dobrým prospěchem, což mělo motivovat ty slabší k učení.¹⁰¹

V roce 1963 se Základní devítiletá škola v Břestě velmi úspěšně vypořádala s úkoly, které jí byly stanoveny pro získání žáků do zemědělství a ostatních prioritních oborů (např. hornictví, hutnictví, stavitelství). Stalo se tak především zásluhou ředitele Vaculíka a pana

---

⁹⁸ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 82.

⁹⁹ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

¹⁰⁰ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 84.

¹⁰¹ srov. ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 84–85; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

učitele Mikulčíka, jenž zastávali funkce poradců pro volbu povolání. Jelikož škola splnila svůj úkol jako jedna z prvních, celá řada novin, jako Jiskra, Rovnost, Práce, Zemědělské noviny, Mladá fronta, otiskovala články o zdejší škole s titulky jako: „První škola na okrese“, „Jedenáct z Břestu“, „Ani jeden nepůjde do neznámé země“, „Žáci se rozhodli pracovat v zemědělství“, „Mladá krev do zemědělství“, „Tajemství devítiletky v Břestě“. Všechny tyto ústřížky novin se nacházejí vlepené ve školní kronice.¹⁰²

Mezi hlavní cíle vedení břestské školy v tomto období patřilo především vybudování školní kuchyně a jídelny. Za účelem získání peněz pro onu výstavbu byl počátkem roku 1964 uspořádán I. společenský ples v Břestě. Pořádaná akce se podařila a peněžní výtěžek z ní byl velmi úspěšný. Peníze poté byly využity na vybavení kuchyně, která byla otevřena v září následujícího roku. Celkové náklady na výstavbu kuchyně tehdy činily 75 tisíc korun čsl.¹⁰³

2.8.2 Škola v období 1968–1979

Počátek školního roku 1968–1969 byl poznamenán nevyjasněnou politickou situací ve státě. Tehdejší česká lidově demokratická republika a KSČ procházely velkým procesem kritiky s cílem odstranit všechny nedostatky, které se v ČSSR nacházely. Ať už katastrofální stav hospodářství, mnoho bezpráví, které se páchalo v uplynulých dvaceti letech na občanech, rovněž byl kritizován zhoršující se vztah ke slovenskému národu. To vyústilo ve vpád vojsk Varšavské smlouvy, sesazením starého a zvolení nového tajemníka ÚV KSČ, kterým se stal Alexander Dubček. Novým prezidentem Československa byl později zvolen Ludvík Svoboda.¹⁰⁴

Jak uvádí školní kronika: „*Informovanost našich občanů v tomto období byla velmi slabá, čímž byly poznamenány informace, které dostávalo vedení školy ze školského odboru. Otevřeně a upřímně se diskutovalo a učitelé se snažili pochopit vzniklou situaci a odpovědět si na otázku, proč k nám přišla spojenecká vojska. Bylo to nutné v zájmu výchovy dětí, které přicházely z domovů s různými názory a dotazy.*“¹⁰⁵

¹⁰² SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

¹⁰³ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 87.

¹⁰⁴ srov. ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 89; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

¹⁰⁵ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 89.

Jedním z hlavních pedagogických cílů v tehdejší době bylo prohlubování komunistické výchovy, modernizace výuky pomocí moderních pomůcek a vnitřní diferenciací, a také zesílení vlivu školy na veřejnost. Na pololetních a závěrečných pedagogických radách byl tento plán kontrolován a hodnocen.¹⁰⁶

V roce 1970 proběhly na základě výnosu ministerstva školství politicko-pracovní prověrky všech pedagogických pracovníků. Jak uvádí kronika: „*Učitelé v rámci nich uzavřeli řadu velmi hodnotných osobních závazků na počest 50. výročí založení KSČ. Všichni pedagogičtí pracovníci školy pak vyslovili souhlas s tehdejší politikou strany a svou prací jí také podporovali.*“¹⁰⁷

V roce 1973 byla pak devítiletá školní docházka zkrácena na osm let (devátý ročník se stává dobrovolným), ta musela být však doplněna dalšími alespoň 2 lety strávenými na navazující střední škole, tak aby došlo ke splnění celkové povinné školní docházky, která tehdy činila 10 let.¹⁰⁸

V 70. letech byly prováděny v rámci kolektivního závazku školy, Místního národního výboru (dále jen MNV) v Břestě a místního Svazu rodičů a přátel školy budovatelské akce – výstavba dílen ve školním dvoře, oprava fasády ve školním dvoře a výměna oken, oprava střechy na budově školy a výměna nevyhovujících prošlapaných podlah v některých třídách. Zdaleka nejvýznamnější událostí školního roku bylo vybudování ústředního topení v celé školní budově. V roce 1979 pak bylo do školy nainstalováno nové rozhlasové zařízení.¹⁰⁹

2.9 Základní škola Břest (1980 – současnost)

2.9.1 Škola v období 1980–1988

V roce 1980 bylo poprvé odborem školství rozhodnuto, že na břestské škole nebude pro malý počet žáků otevřena devátá třída. Ve školním roce 1979–1980 totiž odešlo z osmé třídy

---

¹⁰⁶ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

¹⁰⁷ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

¹⁰⁸ MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. In: *Učitelské noviny* [online]. GNOSIS, 2010, **33**, [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>

¹⁰⁹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 91–97.

mnoho žáků. Zbývajících 8 žáků břestské školy, kteří chtěli pokračovat do 9. třídy, bylo proto v následujícím školním roce přeřazeno do deváté třídy na Základní škole v Kroměříži.¹¹⁰

Ministerstvem školství byly vydány celoroční plány, které vždy obsahovaly několik hlavních úkolů. Jak hodnotila jejich plnění ředitelka školy Božena Valášková, je uvedeno v citaci z kroniky: „*Byla rozpracována komunistická výchova na oblasti jednotlivých složek. Vztah ke světu a ke společnosti dovedli žáci chápat z hlediska vědeckého na základě dokazování jen během vyučovacího procesu, ale ve vývoji člověka se přikláněli k náboženským představám. Většina žáků neměla poměr k učení, ale k fyzické práci byl poměr dobrý. Heslo, že práce je věcí cti, slávy, statečnosti a hrdinství, se nedařilo realizovat v celé šíři. Projevila se nešetrnost, opovrhování prací, převažoval názor, že duševní práce je více ceněna společností. Výchova ke kolektivu se vytvářela ve třídě. Kolektiv třídy stmeloval třídní učitel. Kolektivismus se ztrácel na 2. stupni. Projevovalo se farizejství, neupřímnost a faleš. Vztah k socialistické vlasti a proletářskému internacionalismu patřil k principům socialistické morálky. Tato výchova se uskutečňovala rozmanitými metodami a prostředky. Nebyli jsme v této oblasti spokojeni. Žáci byli silně ovlivňováni veřejností a rodinou. Jen třetina žáků projevovala oddanost socialistické vlasti. Celá výchovná oblast byla ovlivňována společností, různými formami i jiných ideologií, morálkou dospělých i společenských organizací. Při volbě povolání se projevuje především zájem o studium. V této oblasti hraje důležitou roli slovo rodičů, kteří svým vlivem narušují systém práce školy. Pedagogická propaganda se prováděla na třídních schůzkách. Byla zaměřena na světonázorovou výchovu.*“¹¹¹

V břestské škole v tomto období často nedocházelo k plnění předepsaných kvót pro volbu prioritních povolání a dalšího vzdělávání vycházejících žáků. Jednalo se o obory strojírenství, stavebnictví, hornictví, zemědělství nebo náboru do vojenských škol. Ve školním roce 1985–1986 byla břestská škola kritizována za nesplnění kvót a proti ředitelce bylo zahájeno vytýkací řízení. Nebyl brán ani zřetel na to, že se jednalo o malou školu, s malým počtem vycházejících žáků a z náboženské oblasti. Řízení volby povolání dle slov kronikáře také znesnadňovali rodiče, kteří měli na situaci kolem svých potomků značný vliv.¹¹²

¹¹⁰ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹¹¹ srov. ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 97–98; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

¹¹² srov. ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 99; SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

2.9.2 Škola v období 1989–2016

V bouřlivých dnech listopadu a prosince roku 1989 byla díky průběhu sametové revoluce atmosféra na škole vzrušená, ale pospolitá, jak uvádí kronika. Ředitel školy byl 25. a 26. listopadu 1989 v Praze a z Koordinačního centra Občanského fóra dovezl mnoho materiálů, kterých bylo na venkově nedostatek. Ve dne 27. listopadu se břestská škola připojila ke generální stávce vyhlášené na dvanáctou hodinu. Vedení školy bylo dokonce během této doby telefonicky vyhrožováno.¹¹³

I po listopadu 1989, konci komunismu a nastolení demokracie v tehdejší Československu, zůstaly hlavní úkoly školy v podstatě podobné – rozvíjení osobnosti žáka jako jednotlivce, důraz na morální vlastnosti a vědomosti.¹¹⁴

Akcí, které byly v předešlých dekadách minulého režimu břestskou školou pořádány ubylo. Byl zrušen nácvik na spartakiádu, průvodů 1. máje se škola již několik let nezúčastňovala, odpadly také povinné oslavy v únoru apod. Zůstaly jen ty klasické akce, které žákům něco přinášely. Břestský slavík, dopravní soutěž, sběrem papíru si škola vydělávala na pomůcky, škola v přírodě, lyžařský výcvik sedmé třídy nebo vodácký oddíl Lužnice 90. Podstatně se změnil i obsah výuky v zeměpisu, dějepisu a občanské výchově, výuka jazyka ruského byla po dohodě s rodiči nahrazena jazykem německým – tolik slov tehdejšího ředitele základní školy Josefa Lukáška.¹¹⁵

Co se týče polistopadových změn ve školství, v roce 1990 byla novelou školského zákona opět zkrácena povinná školní docházka na devět let a současně byla prodloužena základní škola na devět let. Devátý ročník základní školy však nebyl povinný a žákům bylo umožněno odcházet na střední školy již z 8. ročníku.¹¹⁶

V červnu roku 1995 vyšla v platnost novela školského zákona, která nakonec stanovila 9. ročník základní školy povinným. Na to muselo patřičně reagovat i vedení Základní školy Břest, jelikož při opětovném znovuzavedení 9. ročníku bylo nutné zajistit prostory pro další třídu. Ty byly nakonec zajištěny v místnosti, kde se doposud nacházela školní družina, která

¹¹³ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹¹⁴ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹¹⁵ SOKA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹¹⁶ MORKEŠ, František. Proměny povinné školní docházky. In: *Učitelství noviny* [online]. GNOSIS, 2010, 33, [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>

byla přestěhována do bývalého bytu ředitele v přízemí školní budovy. V tomto roce břestskou školu celkem navštěvovalo 186 žáků.¹¹⁷

Co se týče úprav budovy školy v tomto období, pro zlepšení výuky a výchovy byla ve škole v roce 1991 zavedena počítačová učebna se 7 počítači. Dále byl po celé škole zaveden videookruh, v každé třídě byly zapojeny televize zavěšené na čelní stěnu. Největší akcí daného období bylo také zrušení kotelny a vybudování nové, plynové.¹¹⁸

V roce 1997 došlo ke znovuzhotovení busty T. G. Masaryka, která byla odstraněna v období II. světové války. Busta byla opět umístěna před budovu školy (viz příloha č. 8). Celý památník si škola vzala do své péče.¹¹⁹

V roce 2002 se stal novým ředitelem školy Pavel Talla, ten si vytýčil několik hlavních cílů, ke kterým chtěl břestskou základní školu směřovat. Jednou z hlavních priorit bylo otevřít školu široké veřejnosti. Během doby jeho působení na pozici ředitele uspořádala škola den otevřených dveří, byla zřízena schránka důvěry nebo založeny internetové stránky školy.¹²⁰

Pozdější rozvoj učebních osnov v 21. století a potřeba zřídit učebny pro odborné předměty ukázaly, že prostory ve škole nestačí. Obec proto koupila dům č. p. 62 vedle školy. Počátkem r. 2004 se započalo s opravami, jejich ukončení bylo spojeno s oslavou 100 let postavení a otevření budovy školy. Nově zrekonstruovaný dům č. p. 62 naskýtal škole prostory pro počítačovou učebnu, kreslírnu a kabinet výtvarné výchovy (viz příloha č. 9).¹²¹

Další velkou událostí spojenou s výročím 100 let školy bylo otevření nového sportovního zařízení pro školu a obec (viz příloha č. 10), což bylo pro samotnou školu velkou událostí a jistým zadostiučiněním. Škola totiž od dob založení neměla odpovídající prostory pro tělesnou výchovu. Žáci původně cvičily buď v budově bývalé jednoty, kulturním domě a v posledních letech v malé nevyhovující místnosti v budově školy. Všechny stavební náklady na vybudování nových prostor školy a tělocvičny byly hrazeny z prostředků obce Břest,

---

¹¹⁷ srov. MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. In: *Učitelské noviny* [online]. GNOSIS, 2010, 33, [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>; SOkA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹¹⁸ SOkA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹¹⁹ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 113–114.

¹²⁰ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 116–117.

¹²¹ SOkA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

Ministerstva školství, Ministerstva financí a za pomoci poslance parlamentu ČR pana Miloslava Vlčka.¹²²

2.9.3 Škola v roce 2018

V současné době je ředitelem školy Vladimír Žůrek, zástupkyní je Vlastimila Kohnová. Vyučování je koncipováno podle vzdělávacího programu s motivačním názvem Palet@, který je sestaven podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Hlavními hesly vzdělávacího programu je poznání, přátelství, aktivita, legrace, ekologie, tvořivost a komunikační technologie. Výuka v břeštské škole probíhá v devíti ročnících, ty jsou rozděleny na I. a II. stupeň. Na škole se nachází také dvě oddělení školní družiny. Základní škola Břest se již dlouhodobě potýká s úbytkem žáků, což je příčinou demografických změn a existencí malotřídní školy v sousední obci Žalkovice. Počet žáků břeštské školy v roce 2017 činil 121.¹²³

Škola v dnešní době nabízí žákům počítačovou učebnu s odpovídajícím vybavením a připojením k internetu, učebnu výtvarné výchovy a třídy vybavené dataprojektory. Dále dílny, keramickou dílnu s pecí a hrnčířskými kruhy, školní klubovnu, školní kuchyňku, sportovní halu a areál k výuce tělesné výchovy a ke sportovním aktivitám. Součástí školní budovy je také školní jídelna.¹²⁴

Hlavními přednostmi Základní školy v Břestě je kvalifikovaný učitelský sbor, který je zárukou toho, že je dětem poskytováno kvalitní vzdělání a kvalitní výchovná péče. Optimální počet žáků ve třídách pak zajišťuje důsledný individuální přístup učitele k jednotlivým žákům.

---

¹²² SOkA Kroměříž, fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

¹²³ *Základní škola Břest: Informace o škole* [online]. [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.zsbrest.cz/>

¹²⁴ *Základní škola Břest: Dokumenty školy – Výroční zpráva za školní rok 2016 / 2017* [online]. [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.zsbrest.cz/>

2.10 Mateřská škola v Břestě

V roce 1929 nechala jedna z břestských rodin, rodina Motalová, vedle svého domu č. p. 8 postavit klášter (viz příloha č. 11). Po dostavení byla budova odevzdána Kongregaci školských sester Matky Boží se sídlem ve Slavkově u Brna. Slavnostní vysvěcení provedl 25. července 1930 břestský rodák a prelát František Sales Bařina. Klášterní kaple, která byla součástí domu, byla zasvěcena Nejsvětějšímu srdci Páně.¹²⁵

V klášteře zpočátku působily tři řádové sestry. V budově kláštera byla také založena tzv. dětská zahrádka, jak se dříve mateřským školám říkalo. Pořádaly se zde také zimní kurzy vaření a šití.¹²⁶

V roce 1946 zde umístil břestský MNV mateřskou školu. Vedle civilních učitelek se o děti staraly i některé řádové sestry. V roce 1950 byl ovšem klášter církvi zabaven státem a zrušen. Řádové sestry musely odejít a byly přemístěny do Bílé Vody. Termín jim byl předem nahlášen a 28. září 1950 opustily Břest. Mateřská škola ale v objektu zůstala nadále. Nový provoz začal od 1. září 1951 jako celodenní a věk přijetí se snížil na dva roky.¹²⁷

Roku 1954 proběhly na budově Mateřské školy v Břestě stavební úpravy a o rok později začal provoz kuchyně a jídelny. Roku 1963 došlo ke zřízení druhého oddělení mateřské školy. Zahrada byla oplocena v roce 1968 a o 5 let později, tedy v roce 1973, dostala školka ústřední topení.¹²⁸

V roce 1979 dostala mateřská škola status Závodní mateřská školka Agrostavu Kroměříž. Spojení školky s Agrostavem v Kroměříži vedlo ke vzniku kulturního souboru Agrostaváček, který vystupoval na společenských akcích v obci i akcích samotného Agrostavu.¹²⁹

Po listopadové revoluci v roce 1990 přešla břestská mateřská škola pod správu obce. A po skončení komunistického režimu byl majetek navrácen zpět církvi a řádovým sestrám. Při

---

¹²⁵ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 9.

¹²⁶ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 130.

¹²⁷ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 9.

¹²⁸ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 130–131.

¹²⁹ CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, str. 131.

zjištění, že objekt slouží dětem, nezahrnula církev mateřskou školu na seznam majetku, který požadují vrátit. Koncem devadesátých let a začátkem prvního desetiletí 21. století pak na budově probíhaly nejrůznější opravy – plynofikace, výměna oken, stavba nové zdi na zahradě školy a oprava fasády (viz příloha č. 12).¹³⁰

V současné době jsou v Mateřské škole v Břestě v provozu 2 třídy. Součástí budovy je výdejna stravy a samostatná jídelna. K budově patří velká zahrada s keři a stromy. Pro děti je zde k dispozici dřevěný hrad, houpačky, pískoviště, altán, kopec k bobování nebo dopravní hřiště se značkami. Nedílnou součástí zahrady je i vysoký komín s čapím hnízdem. Čápi se stali maskoty zdejší školy a doprovází děti i Školním vzdělávacím programem. Velkou výhodou zdejší vesnické MŠ je příroda, která obklopuje celé okolí a skýtá využití různorodých lokalit – louka, pole, rybník, les. Filosofii břestské mateřské školy je rozvíjet samostatné a zdravě sebevědomé děti cestou přirozené výchovy.¹³¹

---

¹³⁰ ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 10.

¹³¹ *Oficiální stránky obce Břest: MATEŘSKÁ ŠKOLA* [online]. 2018 [cit. 2018-09-13]. Dostupné z: <http://www.obec-brest.cz/skolstvi/mataska-skola/>

3 Vývoj a proměny školství v obci Břest v čase

3.1 Analýza proměn na úrovni státu a jejich vliv na elementární školství v Břestě

První písemná zmínka o břestské škole pochází z roku 1742. Tento rok je možné považovat za oficiální počátek školství na území obce. Škola zde však údajně fungovala již v 17. stoletím jako škola farní, k tomuto tvrzení se mi ovšem nepodařilo doložit jasné pramenné důkazy.

K zavedení školských reforem a povinné školní docházky Marií Terezií došlo v roce 1774. Škola v Břestě však fungovala již dříve. První písemná zmínka o existenci břestské školy vznikla o několik desítek let před zavedením školských reforem. To je zajímavým poznatkem. Ve vesnici, ve které byla hlavním zdrojem obživy práce na poli a jiná zemědělská činnost, byl nadprůměrný zájem o vzdělávání ještě dříve, než byl podnícen povinnou školní docházkou. Zavedení povinné školní docházky mělo pouze vliv na to, že se počet dětí v břestské škole začal značně zvyšovat.

Tereziánské reformy z roku 1774 znamenaly spíše otevření vzdělání všem dětem, striktně školní docházku však nenařizovaly a její porušování nebylo ani sankcionováno. To se změnilo v roce 1869, kdy byl přijat Hasnerův školský zákon. Ten nejen docházku jasně stanovil, ale dokonce ji pod hrozbou sankcí vůči rodičům i vyžadoval. Délku povinné školní docházky pak zákon určil na 8 let. Změna školního systému dle Hasnerova zákona znamenala pro břestskou školu další navýšení počtu žáků, jelikož od této chvíle byly do školy nuceny chodit i děti, které se do té doby její návštěvě beztrestně vyhýbaly.

Rok 1914 a příchod první světové války se, tak jako na chodu obce, podepsal i na fungování školy, nijak výrazně jej však neomezil. Na škole probíhaly nejrůznější sbírky a pomocné akce na podporu vojáků i dětí osiřelých následkem války. Žáci v tomto období například vyráběli šatstvo nebo jeho části, sbírali a sušili listy jahodníků, to vše pak bylo hromadně posíláno vojákům. Z důvodu nedostatku pracovních sil, byla roku 1915 udělena výnosem c. k. školní rady všeobecná úleva školní docházky všem žákům 7. a 8. ročníků. Ve stejném roce byl dokonce do vojenské služby povolán jeden z učitelů břestské školy Antonín Hýža. Ten v období války upadl do ruského zajetí, odkud se naštěstí po válce v pořádku vrátil zpět do břestské školy, kde i po skončení války vyučoval.

Po konci první světové války a vzniku samostatného čsl. státu se přirozeně objevily i změny v elementárním vzdělávání, přinesl je tzv. „malý školský zákon“ z roku 1922. Ty ovšem nebyly nijak významné, jednalo se především o úpravu učebních osnov a vyučovaných předmětů. Přibyl předmět občanská nauka a výchova, v zeměpisu a dějepisu byl pak kladen větší důraz na vlastivědu. K této změně učebních osnov došlo i v Národní škole v Břestě.

I druhá světová válka, která probíhala v letech 1939–1945, se dotkla břestské školy a celé obce. Na rozdíl od předchozí první velké války ji ta druhá zasáhla mnohem výrazněji. Po obsazení Československa vojáky Třetí říše přicházely postupně změny a přibývala různá nařízení a omezení ze strany Německa. Bylo zakázáno používat učebnice. Němčina se stala povinným vyučovaným jazykem a žáci byli nuceni zdravit zvednutím pravice. Později v květnu v roce 1945 došlo kvůli válce k úplnému přerušení výuky na břestské škole. Před koncem války byla škola totiž zabrána německým vojskem a výuka musela být zastavena. Ve škole byl zřízen lazaret a nemocnice pro raněné německé vojáky. Po konci II světové války byla škola velmi poškozena, podepsaly se na ní závěrečné boje a osvobození Břestu. Všechna okna školy byla rozbita a vážně poškozena byla i střecha. To zapříčinilo úplné přerušení výuky na dobu, kdy probíhaly postupné opravy budovy školy.

Únorový puč v roce 1948 a nástup komunistické strany k moci znamenaly další nadcházející změny školství v celé české republice. Postupně byla celá školská soustava proměňována tak, aby vyhovovala komunistické ideologii. Břestská škola toho nebyla výjimkou. Ruština byla zavedena jako povinný jazyk. Na škole se začaly pořádat nejrůznější oslavy přizpůsobené režimu – narozeniny Stalina nebo Lenina, výročí Velké říjnové revoluce atd. Žáci byli co nejvíce zapojováni do politického dění a probíhala politicko-ideová výchova. Všemožné zatahování politického dění do výuky však převážně pouze zdržovalo od naplňování vzdělávacích cílů a zhoršovalo tím práci pedagogů. Žáci byli mimo jiné vedeni k tomu, aby se oprostili od náboženských předsudků, což je pohledem dnešní doby, kdy je ve společnosti dbáno na svobodu vyznání, dosti zarážející. Snahy o oproštění se od církve se však v břestské škole ani obci samotné moc nedařily. Obec totiž měla odjakživa velkou náboženskou základnu a většina dětí ve škole také navštěvovala náboženství. Ani činnost pionýrského oddílu na břestské škole nevzkvétala, rodiče odmítali pouštět své děti do tohoto ideově a politicky orientovaného oddílu.

V období komunismu byla pak na popud ÚV KSČM několikrát měněna délka povinné školní docházky. Což se samozřejmě dotklo i chodu břestské školy, která se musela novým

nařízením pokaždé přizpůsobit. V roce 1948 byla povinná školní docházka prodloužena na 9 let, v roce 1953 však byla opět zkrácena na 8 let. Po zlepšení hospodářské situace státu byla zákonem v roce 1960 školní docházka znovu prodloužena na 9 let. A roku 1978 byla délka povinné školní docházky stanovena na deset let – osm let na základní škole, zbytek vzdělávací povinnosti byly žáci nuceni dodělat na některé ze středních škol.

Po sametové revoluci a změně režimu v roce 1989 došlo k významným úpravám školství a koncepce výuky. Novela zákona z roku 1990 zkrátila délku povinné školní docházky na 9 let a zároveň prodloužila základní školy na 9 let – 9. ročník byl přesto pouze dobrovolný. Změnil se také obsah výuky zeměpisu, dějepisu a občanské výchovy, výuka jazyka ruského byla zrušena. Na břestské škole ubylo také mnoha akcí, kterých se škola účastnila. Byly zrušeny nácvičky na spartakiádu, průvody 1. máje a odpadly i povinné oslavy v únoru apod. Zůstaly jen ty akce, které nebyly politicky motivované a přinášely dětem opravdové obohacení. V červnu 1995 byl nakonec školskou novelou stanoven 9. ročník základní školy jako povinný.

V současnosti se břestské základní školy nedotkla žádná velká opatření ani změny. Škola se ovšem dlouhodobě potýká s klesajícím počtem žáků. To je však důsledkem demografických změn a také toho, že byla ve vedlejší vesnici založena konkurenční malotřídní škola. Přesto je úroveň Základní školy v Břestě velmi vysoká, její učebny jsou vybaveny počítači, dataprojektory a interaktivními tabulemi, což umožňuje výuku na té nejvyšší úrovni dnešní doby.

3.2 Analýza struktury a podoby elementárního školství v Břestě v jednotlivých obdobích

Během dlouhého období své existence bylo elementární vzdělávání v obci Břest a jeho podoby mnohokrát měněny. Škola několikrát měnila své místo působení, svůj název a několikrát byla dokonce rozdělena na 2 samostatné školy a posléze opět spojena v jednu instituci. Podíl na tom měly nejen významné historické události, ale i politické režimy, hospodářská situace, společenské normy jednotlivých období a novely, nejen školních zákonů, které z nich vyplývaly.

První škola v Břestě byla založena jako farní škola v 17. století. První doložitelné písemné zmínky o její existenci a působení pochází však až z roku 1742. Kde přesně se první

škola nacházela bohužel nevíme. Po zavedení tereziňských reforem byl působištěm místní školy obecní hostinec, uvádí tak zápis v kronice z roku 1789.

Se zavedením Hasnerova školského zákona, který inicioval povinnou školní docházku pod výhrůžkou sankcí, se počet žáků v celém školství zvýšil. I počet žáků v břeštské škole výrazně vzrostl. To později vedlo k tomu, že stávající budova školy začala být pro účely výuky nevyhovující. Obec proto odkoupila soukromý hostinec v Břestě, zrekonstruovala jej, a právě v této budově byla v roce 1870 zahájena výuka Národní školy v Břestě ve dvou třídách (viz příloha č. 4).

S postupem času však i podmínky v bývalém a zrekonstruovaném hostinci přestávaly být vyhovující, což také vyplývalo ze zpráv c. k. okresního školního dozorce. To bylo později důvodem, pro zahájení stavby nové školy. Nová budova měla být trojtřídní a měla splňovat další řadu podmínek. K zahájení stavby nové školní budovy došlo v 29. března 1904 a byla dokončena 22. listopadu 1904 (viz příloha č. 5). Od oné doby až dodnes se nachází Základní škola v Břestě právě v této budově z roku 1904.

V roce 1923 se pak objevila první situace, kdy došlo k rozdělení jednotné školní instituce základního vzdělávání v Břestě na dvě samostatné školy. Dne 29. srpna 1923 byla výnosem zemské školní rady přejmenována Národní škola v Břestě na Obecnou školu v Břestě, ve které probíhala výuka v pěti postupových třídách. Vedle školy obecné pak byla založena samostatná Měšťanská škola v Břestě, ta byla na 3–4 roky a byla jakýmsi pokračováním pro děti, jež dokončily své vzdělávání na škole obecné. Obě školy v Břestě (obecná a měšťanská) fungovaly ve stejné budově, přesto paralelně a nezávisle na sobě. Každá z nich měla své vedení a učitele. I tak se činnosti obou škol často v mnohém prolínaly.

Po bezmála deseti letech však došlo ve školním roce 1931–1932 k opětovnému spojení správ obou škol – obecné školy a měšťanské školy, a vznikla Obecná a újezdní měšťanská škola v Břestě. Spojení se již dlouhou dobu jevílo jako racionálnější řešení. Přineslo především administrativní úlevu a zjednodušení vedení obou škol, které navzdory rozdělení navzájem spolupracovaly a jejich činnost byla často takřka totožná.

Jenže s příchodem nového politického režimu, jímž byl komunismus, se objevily názory na opětovné rozdělení základních škol. A tak výnosem nového školského zákona z roku 1948 byla škola v Břestě opět rozdělena na dvě samostatné správní části. Škola obecná byla přejmenována na Národní školu v Břestě a z měšťanské školy se stala Střední škola v Břestě.

Rozdělení školy na dvě samostatné správy však netrvalo dlouho. Objevily se opět chyby a nedostatky spojené s fungováním dvou školních institucí v jedné budově, které byly známy již z let předešlých. Nejednotnost ve vedení žáků, ne hospodárnost, dva kabinet, dvě knihovny, dvě ředitelny, dvojí vydání za nejrůznější studijní potřeby, malý styk členů učitelských sborů a různé neshody tímto vzniklé. S příchodem školského zákona v roce 1953 došlo znovu ke spojení obou škol a vznikla Osmiletá střední škola v Břestě.

Škola poté procházela pouze menšími změnami a úpravami. Ve školním roce 1961–1962 byla novelou školského zákona zavedena povinná devítiletá docházka. Na to musela břestská škola reagovat otevřením nové třídy. I název školy musel být změněn, jelikož neodpovídal charakteru instituce. Škola byla tedy přejmenována na Základní devítiletou školu v Břestě.

Poslední kosmetickou úpravu pro břestskou školu znamenal rok 1980, kdy bylo poprvé odborem školství rozhodnuto, že na břestské škole nebude pro malý počet žáků otevřena devátá třída. Zdejší základní škola tedy nemohla dál nést název devítiletá, její název byl tedy zkrácen na Základní škola Břest.

I když školství v průběhu 90. let 20. století až po současnost procházelo různými změnami, název a struktura školy v Břestě zůstaly v podstatě stejné až do dnešních dnů. Došlo pouze k znovuotevření 9. třídy. V břestské škole také proběhlo rozšíření prostor o nově postavenou sportovní halu a zrekonstruovaný dům č. p. 62, jež skýtá škole prostory pro samostatnou počítačovou učebnu, kreslírnu a kabinet výtvarné výchovy.

3.3 Analýza vývoje Mateřské školy v Břestě

Založení a vývoj břestské mateřské školy probíhal nezávisle na Základní škole v Břestě. Ve vzniku a vývoji Mateřské školy v Břestě můžeme sledovat v porovnání s ostatními českými mateřskými školami jisté odlišnosti.

Zatímco většina vesnických mateřských škol na českém území byla zakládána až v období komunismu, kdy tehdejší vláda usilovala o co nejrychlejší znovuzapojení matek do pracovního procesu a jejich pomoc při budování „socialistické republiky“, břestská školka vznikla už v roce 1929. Stavba sice zpočátku vznikla jako klášter pro řádové sestry, nedlouho

poté zde však byla založena tzv. dětská zahrádka, dnešními slovy mateřská škola. Řádové sestry zde nejen hlídaly děti, ale také pořádaly zimní kurzy šití a vaření.

V roce 1946 prohlásil MNV v Břestě klášter za mateřskou školu a mimo řádových sester se o děti staraly i civilní učitelky. Později v roce 1950 byla budova mateřské školy v Břestě zabavena kongregaci řádových sester komunisty. V budově však i po znárodnění pokračovala činnost civilní mateřské školy.

Od této chvíle bylo fungování břestské mateřské školy takřka totožné s většinou mateřských škol na českém území. Od roku 1979 se školka v Břestě stala závodní mateřskou školou pro podnik Agrostav v Kroměříži. To znamenalo, že školka spolupracovala s tímto podnikem při nejrůznějších událostech a akcích.

Po revoluci v roce 1990 břestská mateřská škola přešla pod správu obce, která je jejím zřizovatelem až do současnosti.

ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce jsou „Dějiny školství v obci Břest“. Důvodů, proč jsem se rozhodnul právě pro toto téma, je hned několik. V Břestě jsem se narodil a doposud zde žiji, dalším důvodem je také to, že se zajímám o dějiny a historii.

O dějinách školství v obci Břest už sice byla v roce 2004 vydána publikace iniciovaná bývalou paní starostkou Břestu – paní Marií Zavadilovou. Tato kniha se však nedá považovat za akademické dílo. Je psána především pro občany Břestu a absolventy zdejších škol. Pro lidi mimo tuto uzavřenou sociální skupinu proto může být kniha od paní starostky s názvem „Školní léta v Břestě“ nesrozumitelnou. Prostřednictvím mé bakalářské práce se proto snažím zprostředkovat historický vývoj školství v obci Břest pro širší okruh lidí a odbornou veřejnost.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo popsat a analyzovat vznik a historický vývoj školství na území obce Břest. Cíl se podařilo naplnit skrze badatelskou práci ve Státním okresním archivu v Kroměříži, kde mi byly poskytnuty všechny kroniky obce Břest, kroniky břestských škol a také kroniky farní. Dalším cílem, který byl stanoven, bylo zaměřit se na významné historické události nejen ve vesnici, ale také na úrovni státu a v celém světě a analyzovat a interpretovat jejich vliv na fungování břestských škol. Tento cíl se mi podařilo naplnit skrze studium publikací popisujících historii, pedagogiku a vývoj školství a za použití různých internetových zdrojů.

Kořeny školství v obci Břest sahají hluboko do historie českých zemí. Prvotní farní škola byla založena snad již v 17. století, první jednoznačná písemná zmínka o škole však pochází až z roku 1742. Od doby založení počet žáků v břestské škole neustále stoupal, to vedlo k tomu, že škola několikrát změnila své působiště a mnohokrát byla přestavěna. Elementární škola v Břestě přestála mnoho významných historických událostí i politických režimů, ať už mluvíme o první světové válce a pozdějším vzniku první Československé republiky, druhé světové válce a příchodu komunismu nebo sametové revoluci a současné situaci v České republice. Všem těmto změnám se musela škola v Břestě přizpůsobovat, proto se i v historii mnohokrát změnila struktura, uspořádání a název školy. Vlivem demografických změn se v současné době potýká Základní škola v Břestě s úbytkem žáků. To ovšem nemění nic na tom, že škola pokračuje i nadále ve své činnosti a poskytuje svým žákům ty nejlepší a nejmodernější podmínky, které jsou potřebné pro vzdělávání dětí v 21. století.

Jako samostatná školská instituce v Břestě funguje i mateřská škola. Ta byla původně postavena jako klášter, nedlouho po jejím založení zde však začala fungovat dětská zahrádka, dnešními slovy mateřská škola. S příchodem komunismu byl klášter církvi odebrán, později po sametové revoluci ovšem opět navrácen. To však nijak neomezilo chod školky. Mateřská škola v Břestě funguje takřka nepřetržitě od svého založení roku 1929 až do současnosti.

Je zajímavé sledovat, jak se fungování škol v Břestě v jednotlivých časových obdobích měnilo a jak měly jednotlivé polické režimy vliv na fungování a koncepci celého vzdělávání a výchovy. To jasně dokazuje to, že školství je úzce spjato s politikou. Vládnoucí skupina zkrátka promítá své vize do všech sfér života státu, a to i do školství. V některých případech je to ku prospěchu, jindy si dovoluji konstatovat, že politika měla nebo stále má na školství a jeho fungování špatný vliv. Ať už s vlivem politiky na výchovu a vzdělávání souhlasíme nebo ne, jeho existenci tato bakalářská práce jednoznačně dokazuje, vždy to tak bylo a nejspíše to ve stejném duchu bude i pokračovat v nadcházejících letech.

Této finální verzi mé bakalářské práce předcházelo nespočet hodin strávených v archívu i mimo něj. Hlavním problémem nebylo vyhledávání dostupných pramenů, ale pročítání se nimi a získávání pouze důležitých souvislostí a faktů z nich. Nejvíce času zabralo zpřehledňování všech získaných informací a jejich uspořádání do srozumitelného celku.

Výstup z práce poskytuje přehledný pohled nejen na vývoj a historii břestského školství, ale i dějiny obce samotné. Věřím, že má bakalářská práce poslouží jako zdroj užitečných informací všem, kteří budou jevit zájem o tuto problematiku.

Seznam použitých zkratk

c. k.	císařsko-královský
čsl.	československý
JZD	jednotné zemědělské družstvo
KSČ	Komunistická strana Československa
MNV	místní národní výbor
MŠNO	Ministerstvo školství a národní osvěty
PO	Pionýrská organizace
př. n. l.	před naším letopočtem
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ŽO	Žákovská organizace

Seznam použité literatury a zdrojů

Prameny

Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-a 15, inv. č. 1a, Pamětní kniha obec Břest 1880–1961.

Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 1, Kronika školy Břestské 1871–1978.

Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 253, Školní kronika 1904–1950.

Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 129, inv. č.: 1, Kronika Měšťanské školy v Břestě 1923–1943

Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 8, inv. č.: 254, Pamětní kniha 1950–1978.

Státní okresní archiv Kroměříž (SOkA Kroměříž), fond Archiv obce Břest, B-e 148, inv. č.: 51, Kronika 1978–2006.

Literatura

BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila, Jitka ZEZULOVÁ, Miroslav OLŠINA a Jana PAŠTIKOVÁ. *Historie a současnost podnikání na Kroměřížsku a Holešovsku*. Žehušice: Městské knihy, 2010. *Historie a současnost podnikání v regionech ČR*. ISBN 978-80-86699-59-2, 303 str.

HANÁKOVÁ, Jana. *Program rozvoje obce Břest*. Zlín, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Ing. Jiří Macháček, 106 str.

HLAVAČKA, Milan a Petr ČORNEJ. *Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9, 176 str.

CHYBOVÁ, Helena, Pavel POSPĚCH a Marie ZAVADILOVÁ. *Hanácká vesnice Břest*. Břest: Reprocentrum, a.s Blanska, 2001. ISBN 80-239-9990-7, 248 str.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

PEŘINKA, František: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres I. část*. Moravské akciové tiskárny, Brno 1911. ISBN: 978-80-86347-67-7, 408 str.

SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 str.

ŠUBERT, Josef. *Dědina jménem Břest: příběh hanácké vesnice*. Břest: Místní národní výbor, 1981. 27 str.

ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, 160 str.

Internetové zdroje

Český statistický úřad: Veřejná databáze [online]. 31. 12. 2017 [cit. 2018-05-10].

Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

KOLOMAZNÍKOVÁ, Lucie. *Dějiny obce Břest v první polovině 20. století* [online].

Olomouc, 2010 [cit. 2018-05-15]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/9v79p1/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Jana Burešová, CSc, 45 str.

MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. In: *Učitelské noviny* [online].

GNOSIS, 2010, 33, [cit. 2018-09-13].

Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>

Oficiální stránky obce Břest [online]. 2018 [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://www.obec-brest.cz/>

Základní škola Břest: Informace o škole [online]. 2018 [cit. 2018-09-13].

Dostupné z: <http://www.zsbrest.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Znak obce Břest

Příloha č. 2 – Vlajka obce Břest

Příloha č. 3 – Školní budova v letech 1804–1870

Příloha č. 4 – Školní budova v letech 1870–1904

Příloha č. 5 – Školní budova z roku 1904

Příloha č. 6 – Školní budova po roce 1925

Příloha č. 7 – Socha T. G. Masaryka před budovou školy v Břestě, foto z roku 1936

Příloha č. 8 – Socha T. G. Masaryka po obnovení v roce 1997

Příloha č. 9 – Dům č.p. 62 zrekonstruovaný v roce 2004

Příloha č. 10 – Sportcentrum a sportovní hala v Břestě

Příloha č. 11 – Klášter (mateřská škola) v Břestě v roce 1930

Příloha č. 12 – Budova Mateřské školy v Břestě v roce 2018

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Znak obce Břest

Zdroj: *Břest – oficiální stránky obce Břest: Základní údaje* [online]. [cit. 2018-09-26].
Dostupné z: <http://www.obec-brest.cz/obec-147/zakladni-udaje/>

Příloha č. 2 – Vlajka obce Břest

Zdroj: *Kurzycz: Břest* [online]. [cit. 2018-09-26].
Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/brest/symboly/>

Příloha č. 3 – Školní budova v letech 1804–1870

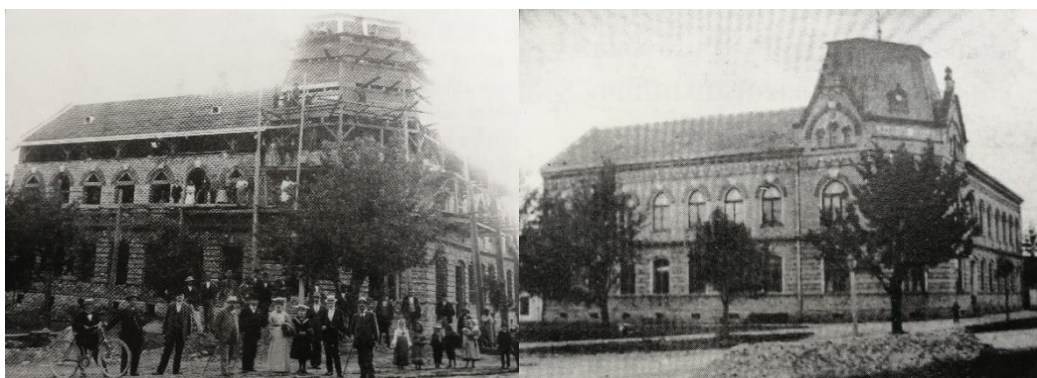
Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 30.

Příloha č. 4 – Školní budova v letech 1870–1904

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 33.

Příloha č. 5 – Školní budova z roku 1904

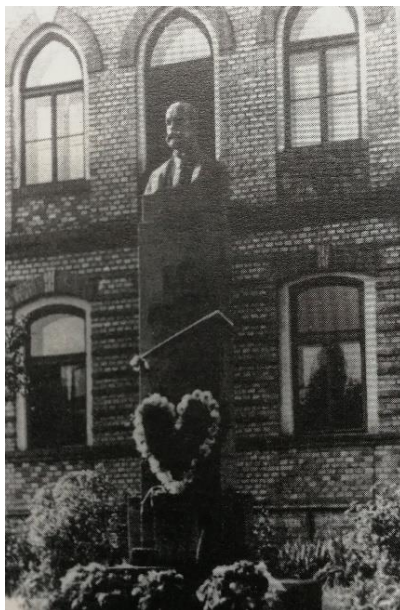
Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 36–37.

Příloha č. 6 – Školní budova po roce 1925

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 46–47.

Příloha č. 7 – Socha T. G. Masaryka před budovou školy v Břestě, foto z roku 1936

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 59.

Příloha č. 8 – Socha T. G. Masaryka po obnovení v roce 1997

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 114.

Příloha č. 9 – Dům č.p. 62 zrekonstruovaný v roce 2004

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 158.

Příloha č. 10 – Sportcentrum a sportovní hala v Břestě

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 155–156.

Příloha č. 11 – Klášter (mateřská škola) v Břestě v roce 1930

Zdroj: ZAVADILOVÁ, Marie. *Školní léta v Břestě*. Obec Břest: PRINT Kroměříž, 2004, 160 s. ISBN 8023999915, str. 4.

Příloha č. 12 – Budova Mateřské školy v Břestě v roce 2018

Zdroj: *Břest – oficiální stránky obce*: Školství – Mateřská škola [online]. 2018 [cit. 2018-09-26]. Dostupné z: <http://www.obec-brest.cz/skolstvi/materska-skola/>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martin Šálek
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Dějiny školství v obci Břest
Název v angličtině	History of education in the village Břest
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá dějinami školství v obci Břest. Dílo popisuje vývoj školství v obci od jeho počátku až do současnosti, významné osobnosti školy a strukturu školy v jednotlivých obdobích. Součástí práce je popis obce Břest a její historie, vývoj Základní školy Břest, vznik a vývoj Mateřské školy Břest a v neposlední řadě krátké shrnutí a analýza vývoje a všech významných změn ve školství v Břestě.
Klíčová slova:	Břest, školství, dějiny, Základní škola Břest, Mateřská škola Břest
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the history of education in the village Břest. The work describes the development of education in the village from its beginning until the present, important personalities and the structure of the school in each period. Components of the work are description of the village Břest and its history, development of the elementary school Břest, development of the kindergarten Břest and the last but not least, a short summary and analysis of the evolution and all the significant changes of education in Břest.
Klíčová slova v angličtině:	Břest, education, history, elementary school Břest, kindergarten Břest
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Znak obce Břest Příloha č. 2 – Vlajka obce Břest Příloha č. 3 – Školní budova v letech 1804–1870

	Příloha č. 4 – Školní budova v letech 1870–1904 Příloha č. 5 – Školní budova z roku 1904 Příloha č. 6 – Školní budova po roce 1925 Příloha č. 7 – Socha T. G. Masaryka před budovou školy v Břestě, foto z roku 1936 Příloha č. 8 – Socha T. G. Masaryka po obnovení v roce 1997 Příloha č. 9 – Dům č.p. 62 zrekonstruovaný v roce 2004 Příloha č. 10 – Sportcentrum a sportovní hala v Břestě Příloha č. 11 – Klášter (mateřská škola) v Břestě v roce 1930 Příloha č. 12 – Budova Mateřské školy v Břestě v roce 2018
Rozsah práce:	60 stran
Jazyk práce:	čeština